

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра української мови**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ІНФОГРАФІКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ
МОРФОЛОГІЇ»**

здобувача СВО магістра 2 МУА
галузі знань *01 Освіта/Педагогіка*
спеціальності *014 Середня освіта*
предметної спеціальності *014.01*
Середня освіта (Українська мова і
література)
Освітня програма: *Середня освіта.*
Українська мова і література,
англійська

**МАКСИМИШЕНОЇ КРИСТІНИ
АНАТОЛІЇВНИ**

Науковий керівник: **Богатько В.В.**
доцент, кандидат філологічних наук

Розширена шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІНФОГРАФІКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ	8-17
1.1 Інфографіка як засіб освітньої візуалізації: сутність, функції та класифікаційні моделі	8
1.2 Інфографіка в контексті компетентнісного підходу до навчання української мови	12
1.3 Аналіз сучасних освітніх ресурсів та підручників щодо використання інфографіки	14
1.4 Висновки до 1 розділу	17
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОГРАФІКИ У ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ В ЗЗСО	18-82
2.1 Методичні принципи створення інфографіки для вивчення морфології	18
2.2 Тематичні інфографіки для вивчення частин мови: структура, зміст, функції	20
2.2.1 Візуалізація граматичних категорій іменника	25
2.2.2 Узагальнення ознак прикметника через інфографіку	38
2.2.3 Систематизація числівників в освітньому процесі	47
2.2.4 Займенники: розпізнавання та використання в інфографіці	56
2.2.5 Моделювання часових і видових форм дієслова	59
2.2.5.1 Дієприкметник в інфографіці	68
2.2.5.2 Дієприслівник як форма візуалізації	71
2.2.6 Інфографічне моделювання прислівникових значень	74
2.3 Методика впровадження інфографіки на уроках української мови в закладі ЗЗСО	79
2.4 Висновки до 2 розділу	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	86
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

У сучасному освітньому просторі дедалі більшої актуальності набуває пошук ефективних, інноваційних засобів навчання. здатних активізувати пізнавальну діяльність здобувачів, формувати стійкі знання та розвивати критичне мислення. Одним із таких засобів є інфографіка – візуальна форма подання інформації, яка поєднує текстові, графічні та аналітичні елементи, сприяючи глибшому розумінню навчального матеріалу.

Особливої уваги потребує впровадження інфографіки у процес вивчення морфології – розділу мовознавства, що традиційно вважають складним для засвоєння через абстрактність граматичних категорій та велику кількість термінології. Використання інфографічних моделей дозволяє структурувати морфологічні знання, зробити їх наочними, логічно впорядкованими та доступними для здобувачів різного рівня підготовки.

Аналіз можливостей інфографіки у викладанні мовного матеріалу сприяє розширенню методологічного інструментарію сучасної лінгвістики, зокрема в аспекті візуалізації освітнього контенту. Інфографіка як форма подання інформації поєднує текстові, графічні та символічні елементи, що підвищує мотивацію до навчання та відповідає когнітивним особливостям здобувачів середньої освіти різного віку.

Такий підхід є особливо актуальним у контексті реалізації Концепції Нової української школи, яка передбачає інтеграцію сучасних цифрових технологій, формування ключових компетентностей та створення інноваційного освітнього середовища, орієнтованого на потреби здобувачів освіти. Згідно з Інструктивно-методичними рекомендаціями МОН щодо викладання навчальних предметів у 2025-2026 навчальному році (лист МОН № 1/16828-25 від 13.08.2025 р.), особливу увагу приділяють використанню мультимедійного контенту, інтерактивних технологій та візуальних засобів навчання, зокрема інфографіки, як інструменту реалізації компетентнісного підходу [49].

Наукові дослідження підтверджують ефективність інфографіки як засобу навчання. Зокрема, у працях О. Пометун, Л. Паламарчук, Н. Морзе та інших дослідників наголошено на важливості візуалізації для формування глибокого розуміння навчального матеріалу, розвитку аналітичного мислення та підвищення мотивації учнів до навчання [67; 53].

Процес реформування освіти потребує нової та якісної підготовки до уроків, максимального застосування інноваційних технологій. Питання використання елементів інфографіки є актуальним та важливим. Про це йдеться в наукових дослідженнях І. Дичківської, О. Шабунової, О. Глазової, Т. Архипової, В. Гриценка, В. Іванова, О. Пометун та інших.

Практичні напрями застосування інфографіки в освіті розкривають Л. Панченко, М. Разорьонова, І. Іванченко.

Сьогодні здобувачі освіти сприймають інформаційну навалу досить швидко та розуміють її по-іншому, тому що інакше сприймають соціум, адже виросли в епоху цифрових технологій. Саме вони посилили роль візуальних образів, інфографіки як засобу передачі знань.

Актуальність дослідження зумовлена потребою модернізації методики викладання української мови, орієнтацією на компетентнісний підхід та інтеграцію цифрових технологій в освітній процес. Інфографіка є не лише засобом візуалізації, а й інструментом формування мовної компетентності, розвитку аналітичного мислення та творчих здібностей здобувачів загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є методика застосування інфографіки на уроках української мови в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Об'єктом кваліфікаційної роботи є інфографіка з морфології української мови для використання в освітньому процесі в закладі загальної середньої освіти.

Мета кваліфікаційної роботи – проаналізувати методику застосування та практичну значущість використання інфографіки на уроках української мови в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.

Для досягнення мети розв'язано такі *завдання*:

- 1) з'ясовано дефініцію поняття «інфографіка» з наукових джерел;
- 2) проаналізовано наукові підходи щодо використання інфографіки в освітньому процесі як нового інструмента візуалізації інформації;
- 3) описано методику створення інфографіки;
- 4) виокремлено й проаналізовано основні типи інфографіки;
- 5) експериментально доведено ефективність та доцільність застосування інфографіки на уроках української мови в закладі загальної середньої освіти.

Під час написання кваліфікаційної роботи було використано комплекс взаємопов'язаних *методів дослідження*, які забезпечили всебічне вивчення теми та обґрунтування ефективності інфографіки як інноваційного засобу навчання морфології в закладах загальної середньої освіти:

✓ *метод спостереження* дав змогу виявити типові труднощі, які виникають у здобувачів під час опанування морфологічного матеріалу;

✓ *аналіз* застосовувався для опрацювання науково-методичної літератури, а також для вивчення типових помилок здобувачів у морфологічних завданнях;

✓ *метод порівняння* дав змогу зіставити традиційні форми подання морфологічного матеріалу з інфографічними, що дозволило виявити переваги та недоліки кожного підходу;

✓ *метод узагальнення* забезпечив систематизацію отриманих результатів, формування висновків та рекомендацій щодо практичного використання інфографіки.

Застосування зазначених методів дозволило не лише теоретично обґрунтувати доцільність використання інфографіки у процесі вивчення морфології, а й підтвердити її ефективність у підвищенні навчальної мотивації та якості засвоєння граматичного матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше за допомогою інноваційної платформи CANVA розроблено інфографіку з

морфології української мови задля успішного засвоєння освітнього матеріалу в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні інфографіки як ефективного інноваційного засобу навчання морфології, що відкриває нові перспективи для розвитку методичної науки. Аналіз можливостей інфографіки у викладанні мовного матеріалу сприяє розширенню методологічного інструментарію сучасної методики, зокрема в аспекті візуалізації освітнього контенту. Інфографіка як форма подання інформації поєднує текстові, графічні та символічні елементи, що підвищує мотивацію до навчання та відповідає когнітивним особливостям здобувачів різного віку. Такий підхід є особливо актуальним у контексті реалізації Концепції НУШ, яка передбачає інтеграцію сучасних цифрових технологій, формування ключових компетентностей та створення інноваційного освітнього середовища, орієнтованого на потреби здобувачів освіти.

Практична цінність дослідження полягає в можливості застосування розробленої методики використання інфографіки з морфології української мови в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти. Запропонована методика спрямована на підвищення рівня навчального матеріалу, активізацію пізнавальної діяльності здобувачів, формування в них цілісного уявлення про морфологічні категорії через візуалізацію складних мовних явищ. Практичне впровадження інфографіки в освітній процес дозволяє не лише урізноманітнити форми подання інформації, а й сприяє розвитку критичного мислення, навичок аналізу та узагальнення, що є важливими складовими компетентнісного підходу до навчання.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення кваліфікаційного дослідження зреалізовано в 2-ох статтях:

1. Максимішена К. Інфографіка як інноваційний метод вивчення іменника. *Філологічні студії: збірник наукових праць студентів і магістрантів факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха* / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського; гол. ред. О.А. Павлушенко. Вінниця: ДОКУМЕНТ ПРИНТ, 2025. Вип. 23. С. 134–143.

2. Максимішена К. Методика використання інфографіки на уроках української мови як засіб підвищення ефективності навчання в НУШ. *Методичний пошук учителя-словесника* : зб. наук.-метод. статей студентів, магістрантів / гол. ред. Пойда О.А., Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2025. Випуск 13. С. 44–51.

Окремі положення кваліфікаційної роботи були апробовані на:

1. VI Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: науковий, лінгводидактичний, філософський, соціальний, національно-патріотичний вектори» (17-18.10.2024, м. Вінниця).

Тема доповіді: *«Інфографіка як ефективний засіб вивчення української мови в закладі загальної середньої освіти».*

2. IX Всеукраїнська наукова онлайн-конференція з міжнародною участю «ЛІТЕРАТУРНІ КОНТЕКСТИ XX СТОЛІТТЯ АРКАДІЙ ЛЮБЧЕНКО : ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЕСТЕТИКА Й ПОЕТИКА ТВОРЧОСТІ» (24 жовтня, 2024 р., м. Вінниця).

Тема доповіді: *«Методика створення інфографіки під час вивчення творчості Аркадія Любченка на уроках позакласного читання».*

3. II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ФІЛОЛОГІЧНИХ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИХ І СОЦІАЛЬНОКОМУНІКАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ», 28–29 листопада 2024. м. Івано-Франківськ – Херсон.

Тема доповіді: *«Інфографіка як засіб візуалізації під час вивчення української мови в закладі загальної середньої освіти» .*

Структура й обсяг дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (93 позиції) та додатків.

Загальний обсяг роботи становить 111 с.; основного тексту – 85 сторінок.

Розділ 1.

ІНФОГРАФІКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ

1.1 Інфографіка як засіб освітньої візуалізації: сутність, функції та класифікаційні моделі

Сьогодення ставить перед учителями завдання знайти способи та методики для ефективного застосування сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі, обов'язковою умовою яких є підвищення мотивації, зацікавленості та результативності знань здобувачів загальної середньої освіти.

Для реалізації поставлених завдань на допомогу може прийти інфографіка, яка буде супроводжувати пояснення теоретичного матеріалу, або ж візуально показувати зв'язки окремих елементів, об'єктів, подій тощо. На сучасному етапі розвитку суспільства кожен розуміє поняття інфографіки по-своєму, але загалом зміст поняття один – інформація подана в наочному вигляді. Використання інфографіки дозволяє спростити подання складного теоретичного матеріалу, забезпечує перегляд основних елементів з будь-якого гаджету, зменшує тривалість навчальної презентації або пояснення нових понять [59, с. 89].

На думку Л.М. Паршукової та С.В. Паршукова, інфографіка в освітньому процесі «спрощує подання складного теоретичного матеріалу, забезпечує перегляд основних елементів з будь-якого гаджету та зменшує тривалість навчальної презентації» [59, с. 91]. Таким чином, її сутність полягає у компактному та структурованому відображенні знань, що відповідає потребам сучасних учнів та студентів.

Інфографіка як форма навчальної наочності забезпечує швидке сприймання складної граматичної інформації завдяки поєднанню тексту, графіки, кольору та структури. Вона дозволяє здобувачам загальної середньої

освіти краще запам'ятовувати граматичні категорії, алгоритми відмінювання, синтаксичні функції тощо.

Як зауважує Лебедюк Л.І., «Інфографіка – це спосіб передачі великого обсягу інформації за допомогою простих і зрозумілих візуальних методів» [41].

Створення інфографіки передбачає чітке структурування навчального матеріалу – від загального до конкретного, від поняття до прикладу. Це відповідає логіці засвоєння граматичних тем у шкільному курсі української мови. Рекомендовано подавати інформацію в логічній послідовності, не дублювати та не перевантажувати візуальний ряд [41].

Інфографіка має відповідати віковим особливостям здобувачів, рівню їхньої граматичної компетентності та дидактичним цілям уроку. Наприклад, для здобувачів 5-6 класів доцільно використовувати прості схеми, а для старшої школи – порівняльні таблиці, алгоритми, логічні блоки. За переконанням авторів Матюшкіної Т.П. та Матюшкіна М.В., «діти інформаційної доби здатні краще засвоювати матеріал за допомогою візуалізації, яка активізує одночасно слухові й зорові рецептори» [43].

Інфографіку в сучасному освітньому процесі розглядають як ефективний інструмент візуалізації навчального матеріалу, що поєднує текстові та графічні елементи для полегшення сприйняття інформації. За визначенням І. Лебедюк, інфографіка є «способом передачі великого обсягу інформації за допомогою простих і зрозумілих візуальних методів» [41, с. 2].

Інфографіка має стимулювати активність: аналіз, порівняння, узагальнення, самоперевірку. Вона може бути основою для інтерактивних вправ, карток, міні-тестів, що формують граматичну компетентність. Інфографіка допомагає пригадати, структурувати, узагальнити, підбити підсумки, пояснити складні поняття [41].

Якісна інфографіка повинна бути естетично привабливою, технологічно зручною, адаптованою до цифрового середовища. Важливо дотримуватись правил оформлення: *простий дизайн, чіткий шрифт, контрастність*,

мінімалізм. Глибока підготовка на початковому етапі сприяє ефективному втіленню ідеї та досягненню бажаного результату [66].

Дослідники виділяють низку функцій інфографіки в навчанні:

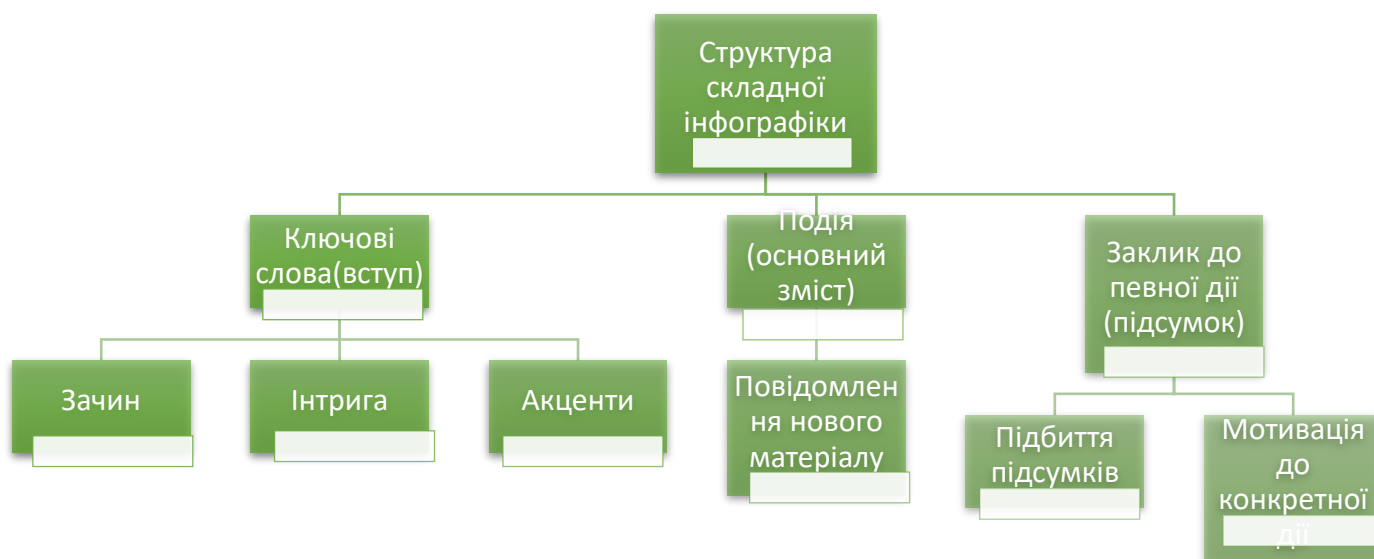
- ✓ інформаційна – передача знань у доступній формі;
- ✓ мотиваційна – підвищення інтересу до навчання завдяки яскравості та інтерактивності;
- ✓ когнітивна – сприяння розвитку критичного мислення та аналітичних навичок;
- ✓ організаційна – систематизація матеріалу та виділення ключових понять [41, с. 3–5].

У науковій літературі пропонують різні підходи до класифікації інфографіки. Зокрема, Лебедюк І.В. виокремлює такі види:

- ✓ проста інфографіка (схеми, таблиці, діаграми);
- ✓ складна інфографіка (комікси, карти, презентації, відеографіка);
- ✓ синтетична інфографіка, що поєднує текст, зображення та таблиці [41, с. 4] .

Л.М. Паршукова та С.В. Паршуков наголошують, що класифікація інфографіки має враховувати не лише форму подання, а й мету використання: пояснення складних понять, демонстрація алгоритмів, ілюстрація статистичних даних чи порівняльних характеристик. Сучасна інфографіка, на думку авторів, значно складніша, оскільки є результатом тривалої, професійної та творчої роботи [59, с. 117].

Структура складної інфографіки

Сучасні дослідження фахівців визнають, що використання інфографіки в освітньому процесі є більш ефективним та дієвим засобом навчання в Новій українській школі за традиційний підручник. Особливо важливою функцією інфографіки як освітнього інструменту є його здатність мотивувати альфа-покоління, тобто сучасного здобувача, що народився вже в цифровому світі та реалізовує себе в інтернет-просторі.

Отже, інфографіка як засіб освітньої візуалізації, виконує багатофункціональну роль: від спрощення складних теоретичних положень до підвищення мотивації та результативності навчання. Її класифікаційні моделі дозволяють адаптувати матеріал відповідно до освітніх завдань, що робить інфографіку невід'ємним елементом сучасної методики викладання.

1.2 Інфографіка в контексті компетентнісного підходу до навчання української мови

Компетентнісний підхід у сучасному закладі загальної середньої освіти визначає нові орієнтири навчання: здобувач освіти має не лише засвоїти знання, а й уміти застосовувати їх у практичних ситуаціях, критично мислити, комунікувати та працювати з інформацією. У цьому контексті інфографіка стає важливим інструментом, що поєднує візуалізацію мовних явищ з розвитком ключових компетенцій.

Фесенко С.М. наголошує, що використання інноваційних методів у викладанні української мови сприяє розвитку комунікативної та інформаційно-цифрової компетентностей, а інфографіка забезпечує активну участь школярів у навчальному процесі [84, с.12–16]. Автор зауважує, що візуальні матеріали допомагають здобувачам швидше орієнтуватися в мовних категоріях і застосовувати їх у власному мовленні.

Горошкіна О.М., Бондаренко Н.В., Попова Л.О. зазначають, що компетентнісно орієнтоване навчання потребує нових форм подачі матеріалу. Інфографіка, на їхню думку, є оптимальним способом структурування мовних норм, адже вона дозволяє здобувачам бачити взаємозв'язки між граматичними категоріями та формувати навички самостійного аналізу [17, с. 50–55].

Масловська Л.Г. акцентує на тому, що інфографіка може бути інтегрована у проєктну діяльність здобувачів. Це сприяє розвитку соціальної та громадянської компетентностей, адже школярі працюють групах, створюють власні візуальні схеми й презентують їх [45, с. 88–93]. Тому інфографіка стає не лише дидактичним матеріалом, а й інструментом співпраці.

Костів О. та Сколоздра-Шепітко О. зауважують, що сучасні здобувачі потребують швидкого й компактного подання інформації [36, с. 88–93]. Інфографіка дозволяє оптимізувати навчальний час: складні граматичні теми подають у вигляді схем, таблиць і блок-схем, що значно полегшує їхнє засвоєння.

У науковій літературі наголошено на значному потенціалі інфографіки у формуванні критичного мислення здобувачів освіти. Зокрема, Мельничук І.В. [52, с. 102–105] акцентує на тому, що використання візуалізованих даних сприяє розвитку в здобувачів середньої освіти вміння здійснювати аналітичну діяльність, формулювати висновки та інтегрувати отримані результати у власну мовленнєву практику. Дослідниця зауважує про те, що реалізація компетентнісного підходу передбачає створення педагогом таких освітніх умов, за яких здобувач виступає активним суб'єктом освітнього процесу, здатним до самостійного опрацювання та застосування знань.

Таким чином, інфографіка в контексті компетентнісного підходу виконує кілька основних функцій:

- ✓ *методичну*, що забезпечує структуроване й наочне представлення мовних явищ;
- ✓ *практичну*, яка сприяє застосуванню знань у реальних комунікативних ситуаціях;
- ✓ *соціальну*, яка формує навички співпраці та проєктної діяльності;
- ✓ *когнітивну*, що розвиває критичне мислення й уміння працювати з інформацією.

Загалом інфографіка постає як багатофункційний дидактичний інструмент, що органічно поєднує методичний, практичний, соціальний та когнітивний аспекти. Її застосування в межах компетентнісного підходу не лише забезпечує систематизацію й наочність мовних явищ, але й сприяє формуванню ключових умінь та навичок, необхідних для ефективної комунікації та критичного осмислення інформації.

На сьогодні інфографіка набуває статусу важливого засобу модернізації освітнього процесу, орієнтованого на активну участь здобувача та розвиток його інтелектуального потенціалу.

1.3 Аналіз сучасних освітніх ресурсів та підручників щодо використання інфографіки

У сучасній методиці викладання української мови дедалі більшого значення набувають візуальні засоби навчання, з-поміж яких особливе місце займає інфографіка. Вона дозволяє систематизувати складний матеріал, зробити його доступнішим для здобувачів різного рівня підготовки, а також сприяє розвитку критичного мислення та навичок самостійного опрацювання інформації. Ми здійснили аналіз сучасних освітніх ресурсів та підручників, у яких використано інфографіку як дидактичний інструмент.

Застосування інфографіки у шкільних підручниках з української мови демонструє поступову еволюцію методичних прийомів відповідно до вікових та когнітивних особливостей здобувачів. У підручнику для 5 класу (Заболотний О.В., Заболотний В.В.) інфографічна схема, що відображає будову слова, виконує насамперед пояснювальну та наочну функції. Вона спрямована на формування базових знань про морфемну структуру слова, забезпечуючи доступність матеріалу для здобувачів, які лише розпочинають систематично опановувати граматичні категорії.

У виданні для 7 класу інфографіка набуває систематизуючого характеру: таблиці та блок-схеми узагальнюють правила правопису префіксів, що відповідає потребі здобувачів закладу загальної середньої освіти у впорядкуванні та закріпленні знань [18, с. 115–116]. Такий підхід сприяє розвитку навичок логічного мислення, адже здобувачі мають змогу співвідносити окремі мовні явища з узагальненими правилами та алгоритмами їх застосування.

У підручнику для 9 класу інфографічні моделі виконують аналітичну та диференціюючу функції [64]. Вони допомагають здобувачам візуально розрізняти види складних речень, що є важливим етапом у формуванні компетентності старшокласників у сфері синтаксису. Візуалізація складних конструкцій полегшує їхню класифікацію та сприяє розвитку критичного

мислення, оскільки здобувачі навчаються аналізувати структуру висловлювань і висновкувати щодо їх граматичних особливостей.

Таким чином, інфографіка у шкільних підручниках з української мови виконує динамічну функцію, яка змінюється залежно від освітнього рівня: від пояснювальної (5 клас) до систематизуючої (7 клас) та аналітичної (9 клас). Це свідчить про її універсальність як дидактичного інструменту, що забезпечує поступове ускладнення навчального матеріалу та формування компетентностей відповідно до вікових потреб здобувачів.

Аналізуючи друковані підручники та електронні освітні ресурси, ми простежили як спільні риси, так і відмінності у використанні інфографіки.

У традиційних підручниках (Заболотний О.В., Заболотний В.В. [28]; Пентиліук М.І. [64]) інфографіка здебільшого має статистичний характер. Вона представлена у вигляді схем, таблиць та блок-схем, що виконують функцію узагальнення та систематизації матеріалу. Наприклад, у підручнику для 5 класу [28, с. 42–42] схема будови слова допомагає здобувачам візуально розрізняти морфеми, тоді як у виданні для 7 класу [18, с. 115–116] таблиці систематизують правила правопису префіксів. Такі інфографіки є зрозумілими, проте вони не передбачають інтерактивності чи можливості самостійної модифікації здобувачем.

Сучасні освітні платформи активно застосовують інфографіку у своїх методичних матеріалах. Наприклад, на платформі «Всеосвіта» у статті «Інфографіка як сучасний інструмент навчання (2021)» наведено приклади блок-схем для пояснення граматичних категорій». Платформа «На Урок» пропонує інфографічні матеріали для теми «Частини мови», де здобувачі можуть самостійно працювати з візуальними схемами. EdEra у курсі «Граматики української мови» використовує інфографіку для пояснення теми «Відмінювання іменників», що робить матеріал більш доступним для дистанційного навчання.

Інфографіка виконує функцію узагальнення та систематизації (таблиці, схеми):

- ✓ вона сприяє формуванню візуальної грамотності здобувачів, що відповідає сучасним освітнім стандартам;
- ✓ використання інфографіки в підручниках відповідає вимогам НУШ, де акцент на інтерактивності та доступності матеріалу;
- ✓ дослідження наукових праць є результатом того, що інфографіка підвищує рівень засвоєння матеріалу на 25-30% порівняно з традиційними текстовими поясненнями [37, с. 57–59].

Ще однією відмінністю є функціональне навантаження інфографіки. У друкованих підручниках вона виконує переважно роль допоміжного засобу для пояснення складних граматичних явищ. У електронних ресурсах інфографіка стає основним елементом навчання, адже саме через неї реалізується інтерактивність, мотивація та розвиток самостійного мислення.

За нашими спостереженнями, спільною рисою друкованих і електронних ресурсів є прагнення зробити навчальний матеріал більш доступним і зрозумілим для здобувачів загальної середньої освіти. Відмінність полягає у ступені інтерактивності та можливості самостійної роботи з інфографікою. Якщо підручники пропонують статичні схеми, то електронні платформи забезпечують динамічну взаємодію, що відповідає сучасним освітнім тенденціям.

Таким чином, інфографіка є ефективним засобом у навчанні української мови, що відповідає сучасним освітнім тенденціям і вимогам НУШ.

1.4 Висновки до розділу 1

Інфографіка є сучасним засобом освітньої візуалізації, що поєднує текстову та графічну інформацію в цілісну систему. Вона виконує низку важливих функцій: пояснювальну, систематизуючу, мотиваційну та комунікативну. Кваліфікаційні моделі інфографіки охоплюють схеми, таблиці, блок-схеми, діаграми та інтерактивні візуальні матеріали, кожен з яких має власне дидактичне призначення.

Використання інфографіки в навчанні української мови відповідає сучасним освітнім стандартам, зокрема концепції Нової української школи. Вона сприяє формуванню ключових компетентностей: комунікативної, інформаційної, критичного мислення, а також уміння працювати з різними джерелами інформації. Інфографіка допомагає здобувачам середньої освіти не лише засвоювати знання, а й застосовувати їх у практичних ситуаціях, що забезпечує інтеграцію навчального матеріалу в реальне життя.

У друкованих підручниках інфографіка презентована переважно як статистичні схеми й таблиці, які виконують функцію узагальнення та пояснення складних граматичних явищ. Разом з тим, електронні освітні платформи («Всеосвіта», «На Урок», EdEra) пропонують інтерактивні інфографічні матеріали, які забезпечують активну взаємодію здобувачів з освітнім контентом. Це свідчить про поступовий перехід від традиційних форм подання інформації до сучасних інтерактивних форматів, які відповідають вимогам компетентнісного навчання.

Інфографіка стає невід'ємною складовою освітнього процесу, оскільки дозволяє поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, підвищує ефективність засвоєння матеріалу та мотивацію здобувачів. Її використання в підручниках і ресурсах демонструє прагнення сучасної освіти до візуалізації, інтерактивності та доступності навчального матеріалу.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОГРАФІКИ У ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ В ЗЗСО

2.1 Методичні принципи створення інфографіки для вивчення морфології

Морфологія як розділ української граматики характеризується значною кількістю правил, винятків та класифікаційних моделей. Це зумовлює потребу у використанні інфографіки, за допомогою якої можна систематизувати матеріал, зробити його доступним і зрозумілим для здобувачів. Методичні принципи створення інфографіки мають забезпечити її дидактичну ефективність та відповідність освітнім стандартам. Розглянемо ці принципи.

1. Принцип науковості та відповідності програмі

Інфографіка повинна ґрунтуватися на чинних програмових вимогах та узгоджуватись з навчальними планами. Візуальні матеріали мають відображати науково достовірні граматичні категорії (частини мови, відмінювання, словотворчі моделі). Прикладом є схема відмінювання іменників у підручнику для 5 класу, яка відповідає офіційним таблицям [28, с. 42-43]:

ВІДМІНОК	ПИТАННЯ	ПРИКЛАД (ІМЕННИК УЧЕНЬ)
НАЗИВНИЙ (Н.)	Хто? Що?	учень
РОДОВИЙ (Р.)	Кого? Чого?	учня
ДАВАЛЬНИЙ (Д.)	Кому? Чому?	учневі
ЗНАХІДНИЙ (З.)	Кого? Що?	учня
ОРУДНИЙ (О.)	Ким? Чим?	учнем
МІСЦЕВИЙ (М.)	На кому? На чому?	На учневі
КЛИЧНИЙ (К.)	—	учню

Схема відповідає навчальному матеріалу, рекомендованому для здобувачів загальної середньої освіти 5 класу.

Подібні висновки підтверджуються й у дослідженнях Кравченко [2020, с. 57-59], де наголошено на необхідності наукової творчості інфографіки

2. Принцип системності та структурованості

Інфографіка має відображати логічні зв'язки між елементами морфології. Використання блок-схем, таблиць і класифікаційних дерев дозволяє показати взаємозалежність категорій (наприклад, рід →число →відмінок). У підручнику для 7 класу таблиці систематизують правила правопису префіксів, що є прикладом реалізації системності[18, с. 115–116]. Вони узагальнюють орфографічні норми й показують системність у мовних явищах:

Приклад систематизації (узагальнена схема)

ПРЕФІКС	УМОВИ ВЖИВАННЯ	ПРИКЛАДИ
З-/С-	с-перед глухими; з- перед дзвінками та голосними	скласти, зробити
РОЗ-/РОС-	залежно від наступного звука	розбудити, рописати
ПРЕ-	високий ступінь ознаки	прекрасний
ПРИ-	наближення, приєднання, неповнота дії	прийти, присунути
ПРІ-	окремі слова	прірва
НАД-/НАДЗ-	фонетичні умови	надземний

Такі таблиці є прикладом реалізації системності: здобувачі середньої освіти бачать, що правила не хаотичні, а впорядковані. Вони допомагають швидко орієнтуватися в орфографії, бо кожне правило має чітку умову та приклади. Такий підхід формує орфографічну компетентність і розвиває навички узагальнення.

3. Принцип доступності та наочності

Інфографіка має бути зрозумілою для здобувачів освіти різного рівня підготовки. Використання кольорових акцентів, піктограм та простих графічних схем сприяє легшому сприйняттю. Наочність допомагає уникати перевантаження текстом і робить матеріал більш привабливим. Прикладом є схеми в підручнику М. Пентилюк, де інфографічні моделі допомагають здобувачам розрізняти види складних речень [64, с. 87–89]:

Таблична систематизація

Вид складного речення	Засіб зв'язку	Схема	Приклад
Складносурядне	Сполучники сурядності	[] і []	Сонце зайшло, і вітер стих
Складнопідрядне	Сполучники/сполучні слова	[] що []	Я знаю, що ти прийдеш
Безсполучникове	інтонація	[]; []	Надворі сутеніло – діти поспішали

Інфографічні моделі у підручнику М. Пентилюк (2017) виконують роль візуальних підказок: здобувачі бачать не лише текстові правила, а й графічні схеми. Це допомагає їм швидко розрізняти види складних речень за структурою та засобами зв'язку.

4. Принцип інтерактивності та діяльнісного підходу

У сучасних умовах важливо створювати інфографіку, яка передбачає активну взаємодію здобувачів освіти з матеріалом. Це реалізується на платформах «Всеосвіта» [2021] та «На Урок» [2025], де здобувачі можуть працювати з інтерактивними схемами, виконувати завдання та перевіряти правильність відповідей.

5. Принцип дидактичної доцільності

Інфографіка має використовуватися там, де вона насправді підвищує ефективність навчання. Дослідження Кравченко Л.М. доводить, що використання інфографіки підвищує рівень засвоєння матеріалу на 25-30 %

[2020, с.58-59] . При цьому важливо уникати надмірної візуалізації, яка може відволікати від суті граматичного матеріалу.

6. Принцип інтеграції з іншими видами освітньої діяльності

Інфографіка повинна поєднуватись з традиційними методами (пояснення, вправи, тести). Це зrealізовано в матеріалах платформи «На Урок» [2025], де інфографіку використовують як основу для створення тестових завдань як основний метод, де інфографіку використовують як основу для створення тестових завдань і модульного тестування.

7. Принципи розвитку критичного та візуального мислення

Інфографіка має сприяти формуванню в здобувачів умінь аналізувати, порівнювати та узагальнювати інформацію. На платформі EdEra граматики подається не лише як набір правил, а як система, яку можна досліджувати, моделювати й візуалізувати, що значно підвищує ефективність навчання.

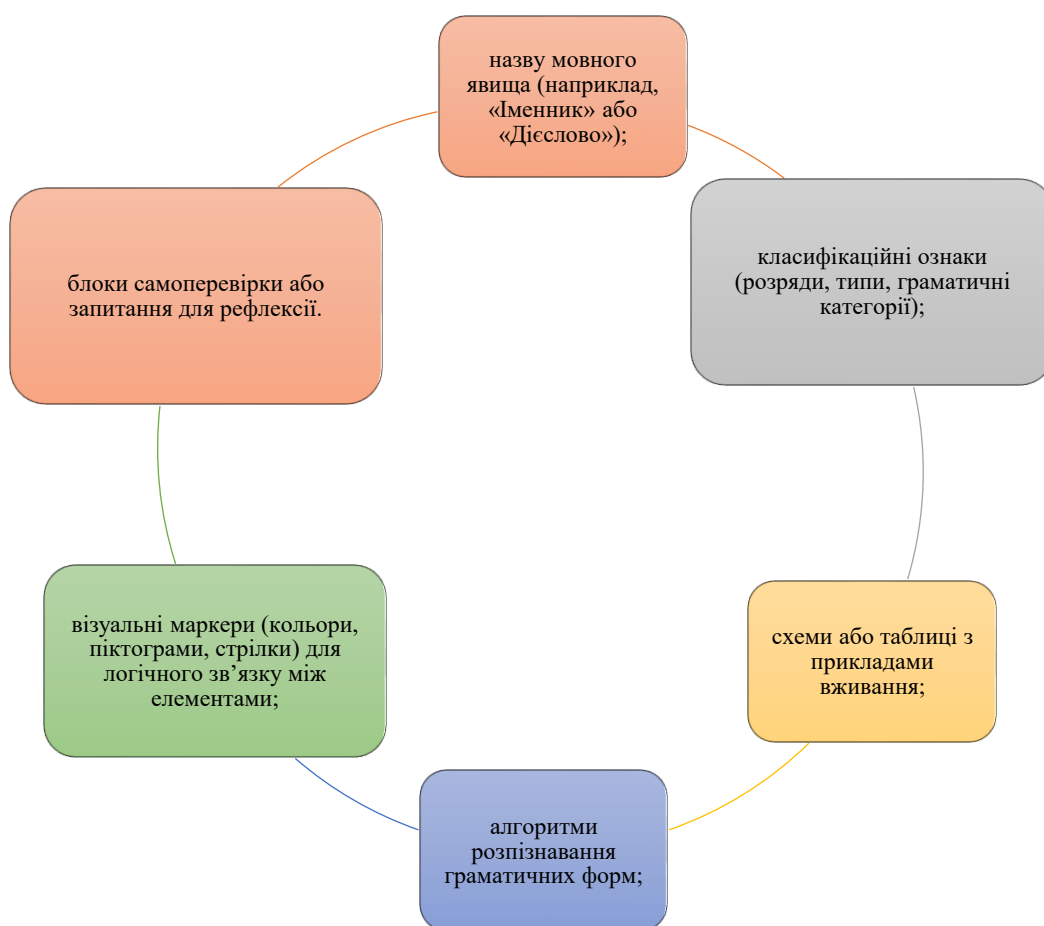
Методичні принципи створення інфографіки для вивчення морфології охоплюють науковість, системність, доступність, інтерактивність, дидактичну доцільність, інтеграцію та розвиток мислення. Їх дотримання забезпечує ефективне використання інфографіки як інструменту навчання, що відповідає сучасним освітнім стандартам і сприяє формуванню компетентностей здобувачів у процесі вивчення української мови.

Інфографіка є ефективним засобом візуалізації граматичного матеріалу, що сприяє кращому засвоєнню морфологічних понять, активізує пізнавальну діяльність здобувачів і відповідає сучасним вимогам шкільної освіти.

2.2 Тематичні інфографіки для вивчення частин мови: структура, зміст, функції

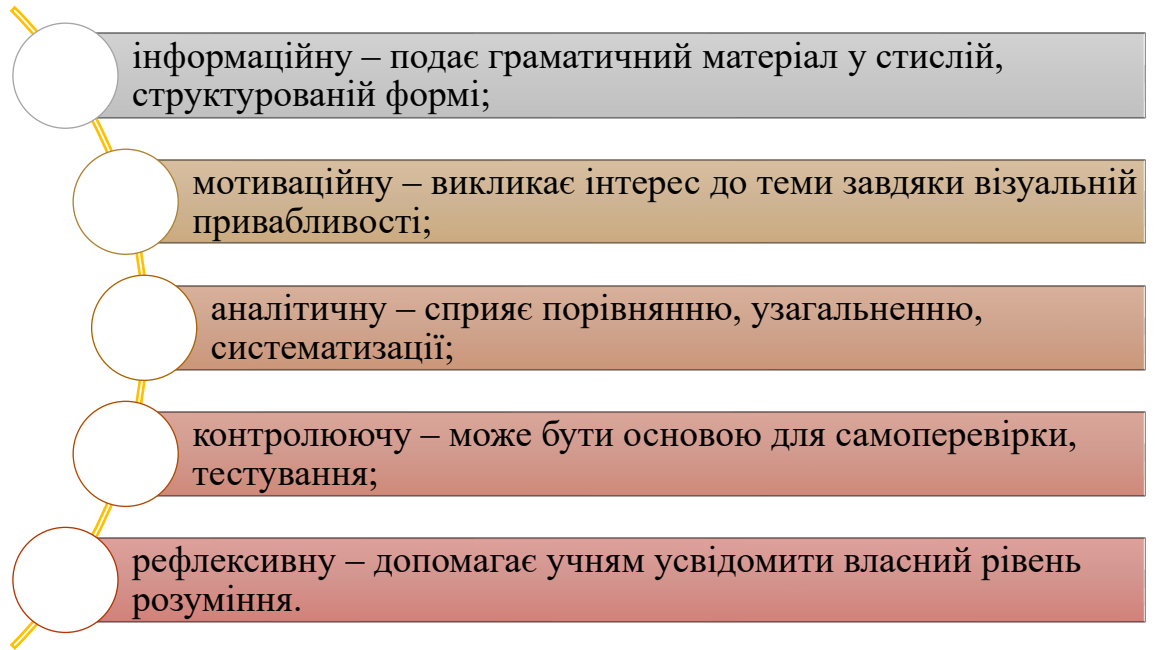
У сучасній методиці навчання української мови дедалі більшої актуальності набуває використання інфографіки як засобу візуалізації граматичного матеріалу. Особливо ефективною вона є у процесі вивчення морфології, де складні абстрактні поняття потребують чіткого структурування, узагальнення, наочного подання. Тематичні інфографіки, створені для опрацювання частин мови, виконують не функції.

Кожна інфографіка, присвячена окремій частині мови, має чітку внутрішню структуру, що охоплює:

Ця структура відповідає принципам наочності, доступності та логічної послідовності, рекомендованим у сучасних методичних посібниках [34].

Інфографіка виконує низку важливих дидактичних функцій :

Як зазначає Гринишина Н.М., інфографіка дозволяє здобувачам «швидко й чітко відображати комплексну інформацію» та «підвищує можливості здорової системи бачити моделі й тенденції» [21].

Тематичні інфографіки для вивчення частин мови мають чітку структуру, зміст і функції, що роблять їх ефективним інструментом навчання.

Зазвичай вони починаються із заголовка, який окреслює тему, наприклад, «Іменник» чи «Прикметник». Далі інформація подається у вигляді блоків із кольоровим маркуванням, де кожна граматична ознака має власний візуальний символ: для іменника може бути піктограма людини чи предмета. У кожному блоці розміщуються короткі визначення, граматичні категорії та приклади слів чи речень, які ілюструють правила. Логічні зв'язки між елементами показують стрілками, таблицями або схемами, що допомагає побачити взаємодію частин мови між собою.

Зміст інфографіки охоплює основні характеристики частин мови, класифікацію за підгрупами, приклади використання в мовленні та візуальні асоціації, які полегшують запам'ятовування.

На платформі «Всеосвіта» та «На Урок» опубліковано низку готових інфографік, які можуть бути використані як зразки або адаптовані до конкретних тем. Наведемо приклади:

Такі інфографіки демонструють ефективність поєднання графіки, кольору, тексту для формування граматичної компетентності.

Отже, тематичні інфографіки для вивчення частин мови забезпечують структуроване й наочне подання граматичного матеріалу, що сприяє його кращому засвоєнню.

2.2.1 Візуалізація граматичних категорій іменника

Однією з найважливіших тем у шкільному курсі морфології є вивчення граматичних категорій іменника. Для здобувачів закладів загальної середньої освіти ця тема часто становить труднощі через абстрактність понять, багаторівневу класифікацію та складність узгодження форм. Використання інфографіки як засобу навчальної візуалізації дозволяє подати матеріал у доступній, структурованій і наочній формі, що відповідає принципам наочності, логічної послідовності та вікової доцільності.

У межах дослідження було створено низку інфографік, які охоплюють різні аспекти граматичних категорій іменника:

- ✓ базові ознаки (рід, число, відмінок, відміна, істота/неістота);
- ✓ класифікацію за значенням (загальні, власні, конкретні, абстрактні);
- ✓ визначення роду складноскорочених слів та іншомовних іменників;
- ✓ правопис відмінкових закінчень I та II відміни;
- ✓ утворення та відмінювання імен по батькові;
- ✓ синтаксичні функції іменника в реченні.

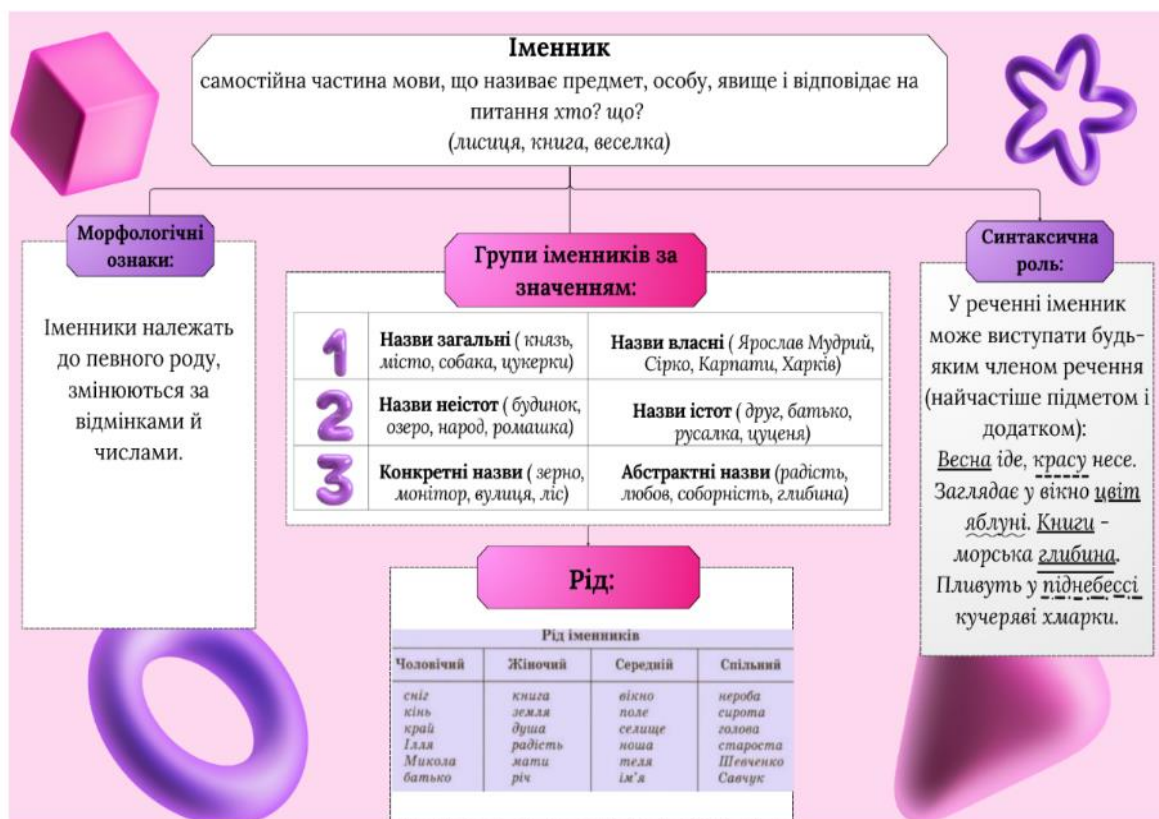
Інфографіки мають різні форми – вертикальні схеми, таблиці, блок-схеми, алгоритми – і виконують комплекс дидактичних функцій: навчальну, аналітичну, мотиваційну, контролюючу та рефлексивну. Як зазначає Лебедюк І.В., «інфографіка – це спосіб передачі великого обсягу інформації за допомогою простих і зрозумілих візуальних методів» [41].

Вона активізує зорове мислення, допомагає структурувати знання та формує навички самостійного аналізу.

На платформі Canva ми створили інфографіку «Іменник», що має вертикальну структуру з чітко розмежованими кольоровими блоками:

У верхній частині – визначення іменника як самостійної частини мови, що відповідає на питання хто? що?, з прикладами: письменник, людина, веселка.

Далі подано морфологічні ознаки: рід, число, відмінок, з коротким поясненням змінюваності.

✓ https://www.canva.com/design/DAGbyou_GfA/ExE9uaEDnq4WvTALPLZg8Q/edit?utm_content=DAGbyou_GfA&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Центральний блок містить класифікацію іменників за значенням:

- ✓ загальні назви (учень, дерево);
- ✓ власні (Микола, Харків);
- ✓ конкретні (зошит, звук);
- ✓ абстрактні (любов, навчання).

Окремо виділено категорію роду з прикладами:

- ✓ чоловічий (стіл);
- ✓ жіночий (книга);
- ✓ середній (вікно);

✓ спільний(базіка).

Ми створили також навчальну інфографіку «Рід складноскорочених слів», присвячену двом важливим аспектам морфології – визначенню роду складноскорочених слів та формуванню граматичного поняття числа іменників. Ця інфографіка розроблена на платформі Canva з урахуванням вікових особливостей здобувачів та принципів наочності, структурності й естетичності.

Рід складноскорочених слів

Незмінювані складноскорочені слова – рід визначається за головним словом	ГЕС - жін.р., бо електростанція, ООН- жін.р., бо організація.
Змінювані складноскорочені слова – рід визначаємо граматично за типом відмінювання (здебільшого як іменники чоловічого роду)	ВАК, ЗВО, неп

Число іменників

Іменники, що мають форму і однини, і множини	Іменники, що мають лише форму однини (назви речовин, почуттів, власні назви)	Іменники, що мають лише форму множини (назви парних предметів, речовин, сукупностей предметів, почуттів, географічні назви тощо)
місто - міста, голос - голоси, висновок - висновки	молоко, олія, вірність, страх	окуляри, консерви, парфуми, меблі, шахи, Карпати

Зауважте! Іменники, що називають сукупність однакових чи подібних істот або предмети, які сприймаються як одне ціле, називаються збірними (студентство, листя, насіння, молодь). Вони мають форму лише однини.

https://www.canva.com/design/DAGb4OHZ9E/mES4kK44zvBzhTfnSV9ciQ/edit?utm_content=DAGb4OHZ9E&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Така інфографіка допоможе сформувати в здобувачів навички визначення роду складноскорочених слів на основі граматичних і семантичних ознак, узагальнити знання про форми однини та множини іменників, типові моделі утворення, візуалізувати алгоритми граматичного аналізу з прикладами.

Інфографіка «Рід незмінюваних іменників іншомовного походження» поєднує лаконічність, наочність і системність, що робить її ефективним інструментом для пояснення складної граматичної теми. Вона може бути використана як у шкільному курсі української мови, так і в освітніх матеріалах для студентів-філологів.

https://www.canva.com/design/DAGb4CRcPA0/WFDILnnSHyQC316z6mGAYg/edit?utm_content=DAGb4CRcPA0&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Такий візуальний матеріал сприяє кращому розумінню принципів відмінювання іменників, особливо в контексті шкільного або вузівського курсу української мови.

Інфографіка «Відмінки іменників» є візуальним навчальним матеріалом, призначеним для засвоєння основних граматичних категорій української мови – відмінків та відмінювання іменників. Вона структурована у два основні блоки: система відмінків та класифікація іменників за відмінами.

Центральним елементом є зображення зошита, на сторінках якого розміщено назви семи відмінків із відповідними питаннями:

- ✓ Називний (Хто? Що?)
- ✓ Родовий (Кого? Чого?)
- ✓ Давальний (Кому? Чому?)
- ✓ Знахідний (Кого? Що?)
- ✓ Орудний (Ким? Чим?)
- ✓ Місцевий (На кому? На чому?)
- ✓ Кличний (звертання)

Ліворуч зазначено, що називний відмінок однини є початковою формою іменника.

Праворуч подано класифікацію: називний – прямий, решта – непрямі відмінки.

У нижній частині інфографіки подано таблицю з чотирма відмінами:

I відміна – іменники чоловічого та жіночого роду із закінченнями -а, -я.

II відміна – іменники чоловічого роду з основою на твердий приголосний або закінченням -о, а також середнього роду

III відміна – іменники жіночого роду з основою на приголосний.

IV відміна — іменники середнього роду із закінченнями -а, -я.

Інфографіка оформлена в яскравих кольорах, із використанням піктограм (зірочки, блоки, стрілки), що сприяє кращому запам'ятовуванню.

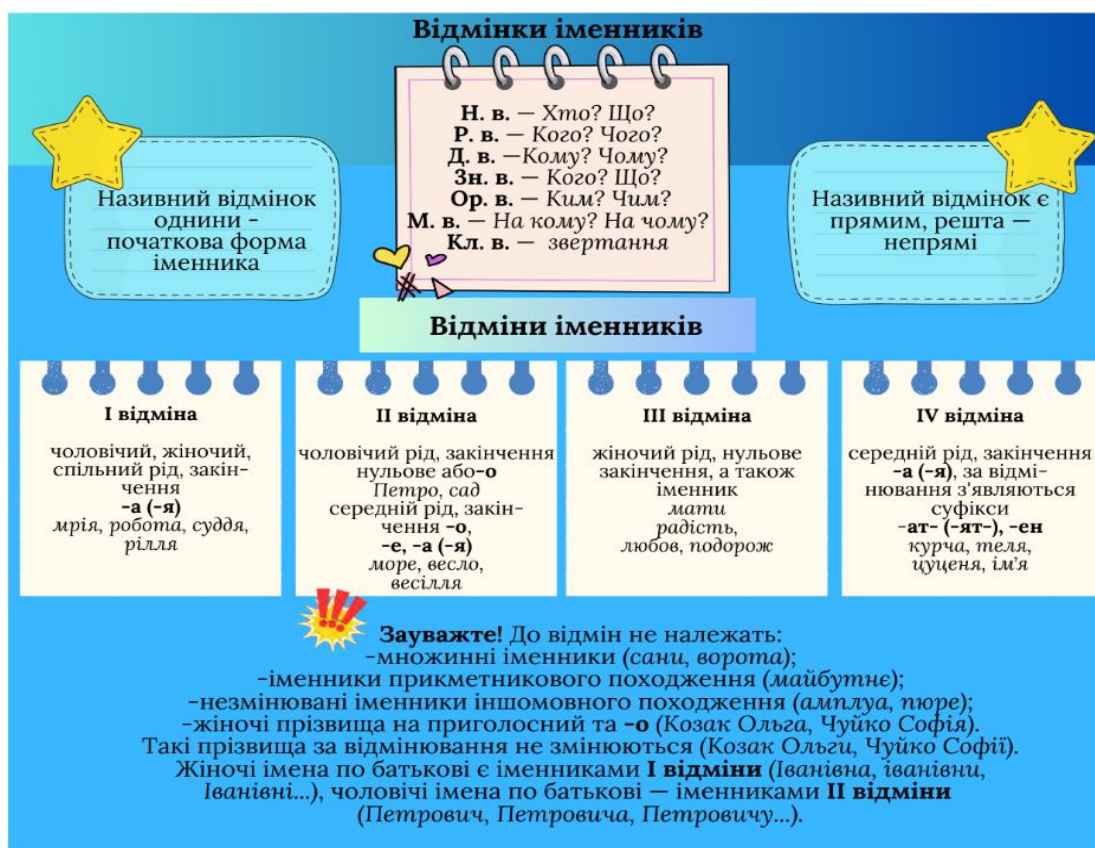
Вона поєднує текстову інформацію з графічними елементами, що відповідає принципам наочності та доступності.

Матеріал структуровано логічно: від загального (відмінки) до конкретного (відміни), що забезпечує системність подання.

Інфографіка може бути використана як опорна схема при поясненні теми «Відмінювання іменників» у 5–6 класах.

Вона відповідає принципам дидактичної доцільності, науковості та візуальної грамотності [Кравченко, 2020, с. 57–59].

Інфографіка може слугувати основою для створення тестових завдань, самостійних робіт або інтерактивних вправ.

Такий візуальний матеріал сприяє кращому розумінню принципів відмінювання іменників, особливо в контексті шкільного або вузівського курсу української мови.

Інфографіка у вигляді таблиці «Поділ іменників на групи» сприяє кращому розумінню принципів відмінювання іменників, особливо в контексті шкільного або вузівського курсу української мови.

ПОДІЛ ІМЕННИКІВ НА ГРУПИ			
Відміна	Тверда група	М'яка група	Мішана група
I	Основа на твердий нешиплячий приголосний: допомога, староста	Основа на м'який приголосний: крапля, надія, Ілля	Основа на шиплячий приголосний: тиша, круча, вежа
II	Іменники чоловічого роду з основою на твердий нешиплячий приголосний: степ, батько	Іменники чоловічого роду з основою на м'який приголосний: велетень, урожай, тюль	Іменники з основою на шиплячий приголосний, крім іменників середнього роду на -я : куц, стороже, плече, явище
III	Іменники середнього роду із закінченням -о : місто, золото	Іменники середнього роду із закінченням -я : обличчя, навчання, зілля Іменники середнього роду із закінченням -е , крім основи на шиплячий: поле, сонце, море	

 Іменники II відміни на **-р** можуть належати і до твердої, і до м'якої, і до мішаної груп.

https://www.canva.com/design/DAGb4wEUpqs/Bl0OjQYXiDZgBaKP4bWiQw/edit?utm_content=DAGb4wEUpqs&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Таблиця є ефективним засобом візуалізації граматичних закономірностей, дозволяє швидко зіставити приклади та узагальнити знання про морфологічні особливості іменників. Її можна використовувати як у процесі пояснення нового матеріалу, так і для узагальнення та повторення.

Блок-схема «*Назва професії чи діяльності людини*» виконує роль візуального алгоритму, який дозволяє здобувачам освіти самостійно визначати групу іменника за морфологічними ознаками. Такий підхід активізує аналітичне мислення, сприяє кращому засвоєнню матеріалу та може бути використаний як у фронтальному поясненні, так і в індивідуальній роботі.

https://www.canva.com/design/DAGb5nrM7gs/Wsef4ELeNOvjcsUcv1CrrQ/edit?utm_content=DAGb5nrM7gs&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Цей навчальний матеріал у вигляді інфографіки стане в нагоді для систематизації знань про правопис відмінкових закінчень іменників І відміни, зокрема в складних випадках, що стосуються орудного, кличного та родового відмінків. Його доцільно використовувати:

✓ під час пояснення теми: як наочний супровід до теоретичного блоку, що дозволяє швидко зіставити групу іменника з відповідним закінченням;

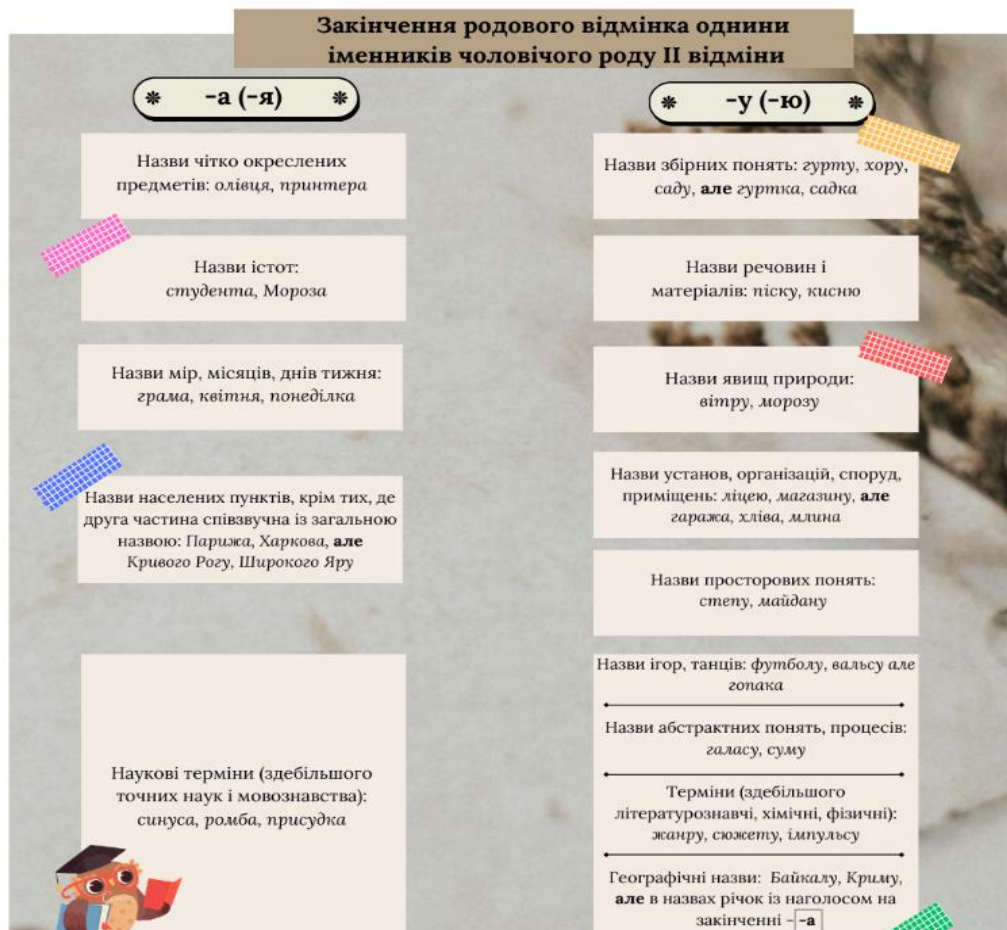
- ✓ для формування орфографічної грамотності: особливо у випадках, коли закінчення мають варіативність або залежать від стилістичних чинників (пестливі форми, імена);
- ✓ у процесі повторення та узагальнення: як структурований алгоритм для самоперевірки або фронтального опитування;
- ✓ у роботі з філологами та майбутніми педагогами: для глибшого розуміння граматичних норм і винятків, що мають практичне значення в мовній освіті.

Правопис окремих відмінкових закінчень іменників І відміни				
Відмінок	Група іменників	Закінчення	Приклади	
Однина	орудний	тверда	-ою	казкою
		м'яка та мішана	-єю (-єю) 	землею, кручею, фантазією
	кличний	тверда	-о	колего! Миколо!
		м'яка та мішана	-е (-є) 	мріє! зозуле! душе!

Зверніть увагу! Деякі пестливі форми іменників І відміни м'якої групи мають у кличному відмінку однини **-ю** (доню! Наталю! але Насте! Катре!).
У родовому відмінку множини деякі іменники мають паралельні форми: баб — бабів, губ — губів, легень — легенів, сосон — сосен, воєн — війн.

https://www.canva.com/design/DAGbrv_3pE/ax0H2FVsqrEI57fEnp59OA/edit?utm_content=DAGbrv_3pE&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Така інфографіка систематизує правила вживання закінчень -а (-я) та -у (-ю) у родовому відмінку однини для іменників чоловічого роду другої відміни. Вона поділена на дві колонки, кожна з яких містить тематичні групи слів та приклади.

https://www.canva.com/design/DAGb7O2Hr4/pF5RaJyf5CEeqfkYW0wrxQ/edit?utm_content=DAGb7O2Hr4&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка є наочним орієнтиром для правильного вибору закінчення в родовому відмінку, особливо у випадках омонімії чи стилістичних варіантів. Може бути використана як дидактичний матеріал у 7 класі або як частина методичних рекомендацій.

Цей матеріал стане корисним для уточнення та закріплення навичок відмінювання іменників II відміни, особливо в контексті стилістично правильного вживання форм у давальному, орудному та кличному відмінках. Його можна застосувати як орієнтир під час аналізу текстів, редагування мовлення, а також у процесі підготовки до контрольних чи НМТ. Добре працює як наочний супровід до теоретичного пояснення або як частина тренувальних вправ.

https://www.canva.com/design/DAGb_DzpJR4/K3ACoGYsY0y01dw8XK5v1A/edit?utm_content=DAGb_DzpJR4&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Створена інфографіка присвячена темі правопису відмінкових закінчень іменників II відміни множині. Вона має чітку навчальну структуру, яка дозволяє швидко зорієнтуватися у граматичних правилах.

Заголовок «Правопис окремих відмінкових закінчень іменників II відміни множини» одразу окреслює тему, яку розглядає інфографіка.

Інфографіка має чітке зонування, кольорове виділення блоків, що полегшує сприйняття. Вона поєднує текстову інформацію з прикладами, що робить її зручною для здобувачів середньої освіти.

https://www.canva.com/design/DAGb_PaCE4Q/hRDBbfFdp0LUS3PiH1JGBw/edit?utm_content=DAGb_PaCE4Q&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Цей матеріал допоможе здобувачам середньої освіти правильно утворювати імена по батькові та грамотно їх відмінювати в усному й письмовому мовленні.

Написання та відмінювання імен по батькові

Імена по батькові	Суфікс	Приклади
чоловічі	-ович (-йович)	Петрович, Андрійович
жіночі	-івн(а) -ївн(а)	Петрівна, Андріївна

 Зверніть увагу! 1. Чоловічі імена по батькові відмінюються як іменники II відміни мішаної групи (Івана Павловича), жіночі імена по батькові – як іменники I відміни твердої групи (Оксани Богданівни).
 2. Ім'я Лев має паралельні відмінкові форми (Лева і Льва, Левові і Львові).
 3. У звертаннях на ім'я по батькові обидва слова ставляться у форму кличного відмінка: Остапе Романовичу, Ольго Ігорівно.
 4. Зверніть увагу на творення окремих імен по батькові.

Ім'я	Чоловіче ім'я по батькові	Жіноче ім'я по батькові
Григорій	Григорович	Григорівна
Ілля	Ілліч	Іллівна
Лука	Лукич (Лукович)	Луківна
Кузьма	Кузьмич (Кузьмович)	Кузьмівна
Микола	Миколайович (Миколович)	Миколаївна (Миколівна)
Хома	Хомич (Хомович)	Хомівна
Сава	Савич (Савович)	Савівна
Яків	Якович	Яківна

https://www.canva.com/design/DAGcEPnE_ak/1IwIWQzwnwFgkqaM4-JTdG/edit?utm_content=DAGcEPnE_ak&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Загалом інфографічні матеріали, створені в межах дослідження «Іменник», продемонстрували високу ефективність у формуванні граматичної компетентності здобувачів. Завдяки візуальній структурі, чітким прикладам і логічному поділу, вони забезпечують доступне пояснення матеріалу.

2.2.2 Узагальнення ознак прикметника через інфографіку

Узагальнення граматичних ознак прикметника в межах шкільного курсу української мови потребує не лише теоретичного викладу, а й ефективних візуальних засобів, що сприяють засвоєнню матеріалу. Саме тому в кваліфікаційній роботі застосовано серію інфографічних матеріалів, які систематизують ключові ознаки прикметника – лексичні, морфологічні та синтаксичні.

Інфографіка, яку ми створили, складається з трьох основних блоків:

1. Визначення прикметника як самостійної частини мови, що виражає ознаку предмета та відповідає на питання: який?, чий?.
2. Морфологічні ознаки: рід, число, відмінок, узгодження з іменником, початкова форма – називний відмінок однини.
3. Синтаксична роль: прикметник виступає означенням або присудком у реченні.

Кожен блок оформлений у вигляді хмаринок, що містять ключові терміни, приклади та пояснення. Декоративні елементи (зошити, олівці, книги) створюють емоційно позитивне тло, сприяючи кращому сприйняттю матеріалу.

https://www.canva.com/design/DAGcFBusPXY/VuVLiLqFMp3L0KVxVjqvcg/edit?utm_content=DAGcFBusPXY&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка містить такі ключові компоненти:

- ✓ загальне правило: прикметники змінюються за родами, числами й відмінками;
- ✓ класифікація за групами:
 - тверда група – прикметники за основою на твердий приголосний;
 - м'яка група – прикметники з основою на м'який приголосний;
 - окрема група – прикметники на *-ций*, які мають власну парадигму відмінювання.

Кожна група супроводжується прикладами, що ілюструють типові моделі, а також короткими поясненнями, які сприяють розумінню принципу узгодження.

https://www.canva.com/design/DAGcFEImrDg/GSY5CAQpFOtDRE2RjzvFWQ/edit?utm_content=DAGcFEImrDg&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Класифікація прикметників за значенням (якісні, відносні, присвійні) є усталеною в українському мовознавстві та широко представлена в працях Л. Мацько [47], К. Городенської [16], О. Заболотного [29], М. Пентиліук [62].

Інфографіка узагальнює семантичну класифікацію прикметників, подаючи три основні розряди:

- ✓ якісні – ознаки, що можуть змінюватися за ступенями;
- ✓ відносні – ознаки, що вказують на матеріал, місце, час, призначення;
- ✓ присвійні – ознаки, що вказують на належність.

Також зазначено, що прикметники з суфіксом **-ськ-** належать до відносних, а деякі прикметники можуть змінювати розряд залежно від контексту.

https://www.canva.com/design/DAGcFM57MpI/IcSTj7S6tP4w4gVKpvVC0g/edit?utm_content=DAGcFM57MpI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Відмінкові закінчення прикметників» узагальнює парадигму змін прикметників за трьома групами: тверда, м'яка та прикметники на *-лиций*. Таблиця охоплює всі граматичні категорії – рід, число, відмінок – і подає відповідні закінчення у структурованому вигляді. Така візуалізація сприяє формуванню навичок узгодження прикметників з іменниками, а також є ефективним інструментом для самостійної роботи здобувачів. Методичне обґрунтування подібної подачі матеріалу знаходимо у працях К. Городенської [16], Л. Мацько [47], М. Пентиліук[62], які наголошують на важливості таблиць і схем у засвоєнні граматичних категорій.

Відмінкові закінчення прикметників

	Тверда група			М'яка група			Прикметники на <i>-лиций</i>		
	Чол., сер.р.	Жін.р	Мн.	Чол., сер.р.	Жін.р	Мн.	Чол., сер.р.	Жін.р	Мн.
Н.В	-ий, -е	-а	-і	-ій, -е	-я	-і (-ї)	-лиций, -лице	-лиця	-лиці
Р.В	-ого	-ої	-их	-(ь) ого	-(ь) ої	-их (-їх)	-лицього	-лицьої	-лицьих
Д.В	-ому	-ій	-им	-(ь) ому	-ій (-її)	-ім (-їм)	-лицьому	-лицій	-лицим
Зн.В	Н.В. або Р.В.	-у	Н.В. або Р.В.	Н.В. або Р.В.	-ю	Н.В. або Р.В.	Н.В. або Р.В.	-лицю	Н.В. або Р.В.
Ор.В	-им	-ою	-ими	-ім (-їм)	-(ь) ою	-іми, -їми	-лицим	-лицьою	-лицими
М.В	-ому, ім	-ій	-их	-(ь) ому, -ім (-їм)	-ій (-її)	-их (-їх)	-лицьому	-лицій	-лицьих

https://www.canva.com/design/DAGcMDABB5o/qxnXeVoC7gUOxL3oAbf7gQ/e/dit?utm_content=DAGcMDABB5o&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Ступені порівняння прикметників» вміщує інформацію у двох блоках: прості форми та складені форми. Окремо виділено фонетичні транскрипції основні при творенні форм із суфіксом *-ш-*, що є важливим для правильного словотворення.

Інфографіка виконує функцію алгоритмізації граматичних дій, дозволяючи здобувачам не лише запам'ятати правила, а й застосувати їх у мовленні. Такий підхід узгоджується з положенням, викладеними у праці Слинька І.І., Грищенко Т.Б. та Єрмоленко С.Я., де ступені порівняння розглядаються як морфологічні моделі варіантами формами [78].

У посібнику Клименко Н.Ф. подано класифікацію форм порівняння та типові помилки здобувачів при їх утворенні, що підтверджує доцільність візуального узагальнення [39]. Крім того, Шевчук С.В. у праці «Українська мова для професійного спілкування» акцентує на стилістичних особливостях використання складених форм порівняння в офіційно-діловому та науковому стилях, що також враховано при створенні інфографіки [89].

https://www.canva.com/design/DAGcP1AkHm8/LUzvGFmjcliFA93M8J6Z5A/edit?utm_content=DAGcP1AkHm8&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Створена нами інфографіка узагальнює групи прикметників, які не мають градаційної ознаки і, відповідно, не утворюють форм вищого чи найвищого ступеня порівняння. До таких належить:

- ✓ прикметники з абсолютною ознакою;
- ✓ прикметники з емоційно-оцінними суфіксами;
- ✓ назви мастей тварин;
- ✓ складні прикметники;
- ✓ прикметники з префіксами *пре-*, *пра-*, *ультра-*;
- ✓ прикметники з відтінком емоційності.

Інфографіка також містить застереження щодо помилкового творення ступенів за допомогою слів *самий*, *більший*, *найменш* тощо. Які не узгоджуються з граматичною природою прикметників, що не мають градаційної ознаки.

Такий підхід до візуалізації узгоджується з положеннями, викладеними у праці Радишевської М.М., яка в «Новому довіднику з української мови» детально класифікує прикметники, що не утворюють ступенів порівняння, з урахуванням семантичних обмежень [71].

Бондар О.І. у посібнику «Українська мова: морфологія» звертає увагу на стилістичні невмотивованість градаційних форм у прикметниках з абсолютним значенням [12].

Коптілова З.Д. у праці «Стилістика української мови» аналізує емоційно-оцінні прикметники, які не підлягають порівнянню через суб'єктивну природу ознаки [35].

Помилковими є форми ступенів порівняння, утворені за допомогою слова **самий** (самий розумний) або додаванням слів **більш**, **менш**, **найбільш**, **найменш** до простої форми вищого ступеня:

~~самий активніший~~ — найактивніший, ~~більш важливіший~~ — більш важливий,
~~найменш відоміший~~ — найменш відомий.

https://www.canva.com/design/DAGcQB2Mw38/dqOdYGy3cjWZGg2wOFT89g/edit?utm_content=DAGcQB2Mw38&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Таким чином, інфографіка виконує функцію нормативного орієнтира, допомагаючи здобувачам розрізняти прикметники, що мають градаційну ознаку, і ті, що її не мають, а також запобігає типологічним помилкам у мовленні.

Нами було розроблено інфографіку, яка узагальнює правила написання суфіксів -ов-, -ев-(-єв-) залежно від типу основи іменника. Матеріал подано у вигляді таблиці, що містить три колонки: суфікс, умови його вживання, приклади. Така структура дозволяє учням швидко орієнтуватися в орфограмі та застосувати її власному мовленні.

Інфографіка охоплює:

- ✓ прикметники, утворені від іменників II–III відміни на твердий або м'який приголосний;
- ✓ прикметники іншомовного походження;
- ✓ випадки з основами на й або я;
- ✓ паралельні форми (дійовий – дійовий, життєвий – життєвий).

Візуальне подання узгоджується з орфографічними нормами, викладеними у праці Грищука А.А. «Український правопис: теоретичні засади та практичне застосування», де автор аналізує закономірності вживання суфіксів у прикметниках різного походження [25].

Мамалига В.А. у посібнику «Словотвір української мови» подає класифікацію суфіксальних моделей прикметників, зокрема з урахуванням фонетичних змін [42].

Така інфографіка виконує функцію орфографічного орієнтира, сприяє формуванню навичок словотвору та забезпечує грамотне вживання прикметників у письмовому мовленні.

Правопис суфіксів -ов-, -ев-(-єв-) у прикметниках

Суфікс	Випадок написання	Приклади
-ов-	1) якщо прикметник утворений від іменника з основою на твердий приголосний, крім шиплячого;	сливовий, грозовий
	2) якщо прикметник має перед суфіксом м'який приголосний або шиплячий і <u>наголос на закінченні</u>	кризовий, дощовий, тінювий
-ев- (-єв-)	1) якщо прикметник утворений від іменника з основою на м'який приголосний або шиплячий і має наголос на основі слова	змішуваний, яблучний
	2) (-єв- пишемо після й або літер на позначення подовженого м'якого приголосного)	миттєвий, суттєвий

Зауважте! Окремі прикметники мають паралельні форми: життєвий – життєвий, дієвий – дієвий.

https://www.canva.com/design/DAGcQVPID0/X_qseSy6jiXNluBIxTlmw/edit?utm_content=DAGcQVPID0&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Отже, інфографіка виступає не лише як ілюстративний матеріал, а як інструмент граматичного мислення, що дозволяє здобувачам осмислено й свідомо оперувати прикметниками в усіх мовленнєвих ситуаціях.

2.2.3 Систематизація числівників в освітньому процесі

З метою підвищення ефективності засвоєння теми в освітньому процесі, ми розробили різноманітні інфографіки, присвячені відмінюванню числівників, які допоможуть здобувачам освіти:

- ✓ швидко орієнтуватися у типах відмінювання (простих, складних, складених числівників);
- ✓ засвоїти закономірності словозміни у різних граматичних відмінках;
- ✓ узгоджувати числівники з іменниками відповідно до роду, числа та синтаксичної ролі;
- ✓ візуально порівнювати форми та уникати типових помилок у мовленні й письмі.

Ці матеріали створено з урахуванням методичних рекомендацій, викладених у працях [1; 19]. Вони є частиною комплексного візуального супроводу до теми «Числівник», що сприяє глибшому розумінню граматичних норм і формуванню стійких мовних навичок.

Ми створили інфографіку «**Числівник**», яка є візуальним узагальненням ключових аспектів теми і виконує функцію наочної систематизації. Вона містить:

- ✓ визначення числівника як самостійної частини мови, що відповідає на питання *скільки?* і *котрий?*;
- ✓ застереження щодо плутанини з іншими частинами мови, які мають числове значення;
- ✓ контекстуальне пояснення вживання слів *мало*, *багато* – як числівників у сполученні з іменниками і як прислівників у сполученні з дієсловами, що узгоджується з підходами до семантичного розрізнення, описаними в навчальних діалогах.

https://www.canva.com/design/DAGcRKFdCtc/M8ln0I64dA5mj7EoAcJcDg/edit?utm_content=DAGcRKFdCtc&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Розряди числівників» систематизує числівники за двома критеріями:

✓ *За значенням і граматичними ознаками:*

кількісні: *власне кількісні, дробові, збірні, неозначено-кількісні, порядкові.*

✓ *За будовою:*

прості, складні, складені.

Використання кольору, числових символів і прикладів сприяє наочному сприйняттю та кращому запам'ятовуванню.

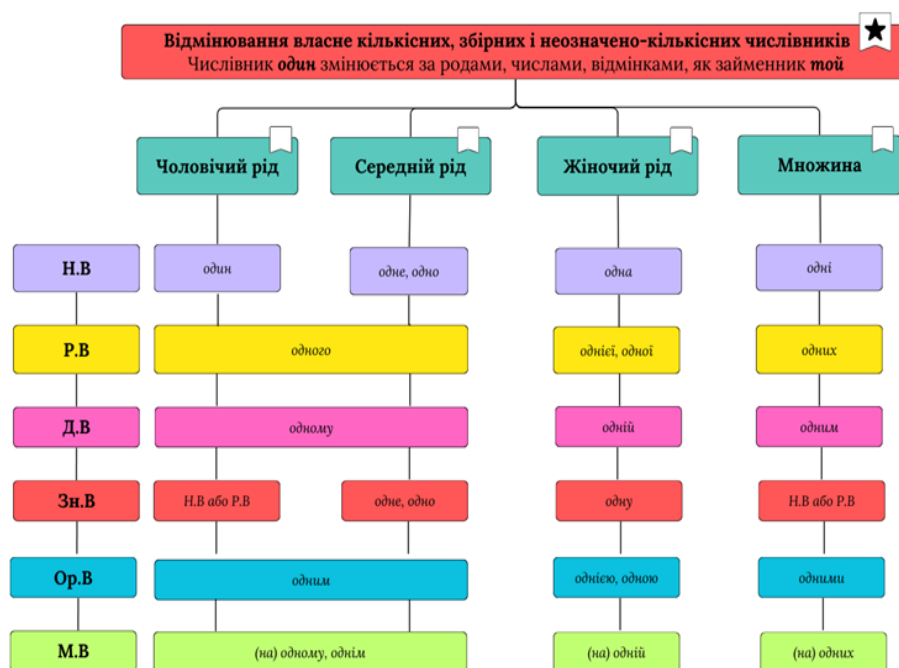

https://www.canva.com/design/DAGcRebfojQ/1Li771HcohZ2LzFeWPZ5A/edit?utm_content=DAGcRebfojQ&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Ця інфографіка спрямована на пояснення граматичних особливостей відмінювання числівника «обидва» в українській мові. Вона демонструє, як цей числівник змінюється залежно від роду (чоловічого, жіночого, середнього), числа (множини) та відмінка (називного, родового, давального, знахідного, орудного, місцевого).

Мета інфографіки – надати наочну й систематизовану інформацію для правильного вживання числівника «обидва» в різних граматичних контекстах, що є особливо корисним для мовного аналізу, редагування текстів або офіційного листування.

У заголовку зазначено, що числівник «обидва» змінюється за родами, числами та відмінками подібно до займенника «той». Це підкреслює його граматичну поведінку як змінного слова, що узгоджується з іменником, до якого належить

https://www.canva.com/design/DAGcR1JKL3c/EMwCvrEWQ5yuBfD26orA5w/edit?utm_content=DAGcR1JKL3c&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Таким чином, інфографіка систематизує граматичні форми числівника «обидва» і слугує практичним орієнтиром для тих, хто прагне граматично коректно будувати речення українською мовою.

Створена нами інфографіка демонструє відмінювання числівника «обидва» за родами, числами у шести граматичних відмінках. Кожна форма подана в окремому кольоровому блоці, що сприяє візуальному розрізненню граматичних категорій.

2 Числівники **два, обидва, обидві, обоє, три, чотири, багато, кілька** відмінюються за зразком числівника **два**

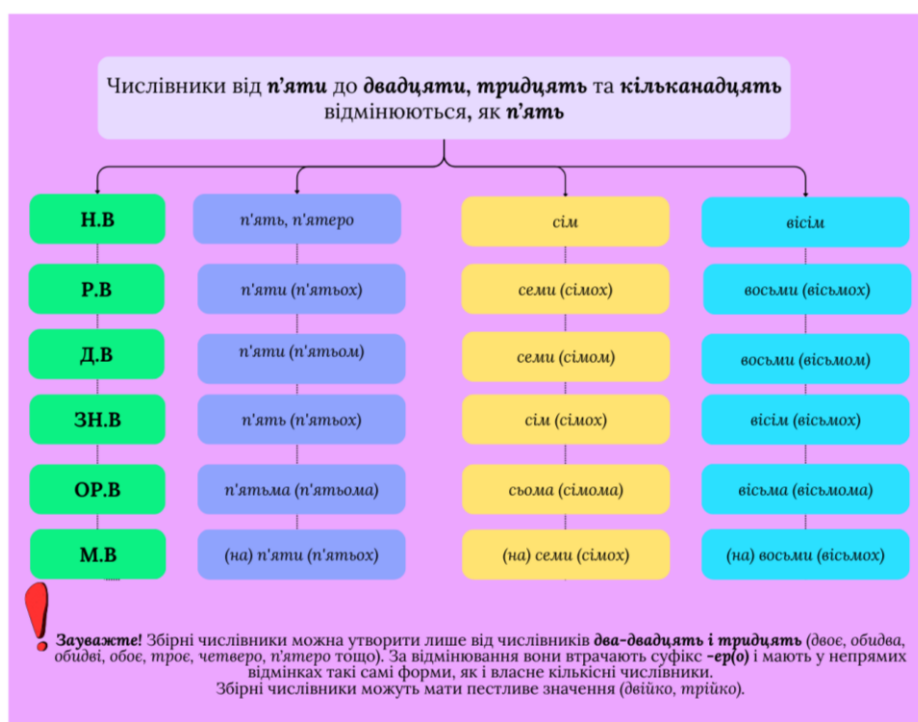
Н.В	два, дві
Р.В	двох
Д.В	двом
Зн. В	Н.В або Р.В
Ор. В	двома
М.В	(на) двох

Зауважте! Числівники **чотири** та **багато** в орудному відмінку мають лише закінчення **-ма** (чотирма, багатьма, а не чотирьома, багатьома).
Числівники **обидва, обидві, обоє** в непрямих відмінках мають форми **обох, обом, обома**.

https://www.canva.com/design/DAGcR3MXIXI/MsWCUYfDqb8vznnWrppnAw/edit?utm_content=DAGcR3MXIXI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Ця інфографіка присвячена відмінюванню кількісних числівників в українській мові, зокрема таких як «п'ять», «сім» і «вісім». Вона має на меті показати, як ці числівники змінюються за відмінками, і слугує практичним орієнтиром для правильного вживання числівників у реченні.

Інфографіка демонструє, що числівники від п'яти до дванадцяти, а також тридцять і кратні десятки відмінюються за зразком числівника «п'ять». Це означає, що вони мають однакові граматичні форми у відповідних відмінках.

https://www.canva.com/design/DAGcWTJRSs/u3Lr6TIpHtD1B4qZkltqXA/edit?utm_content=DAGcWTJRSs&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Примітка внизу інфографіки є уточненням того, що збірні числівники (*троє, п'ятеро, семеро*) можна утворювати лише від числівників до дванадцяти і тридцять.

Також зазначено, що збірні числівники мають обмежене значення: вони вживаються лише в певних контекстах (наприклад, для позначення групи людей або істот).

Її мета – показати, як змінюються ці числівники за відмінками, і які частини слова підлягають зміні.

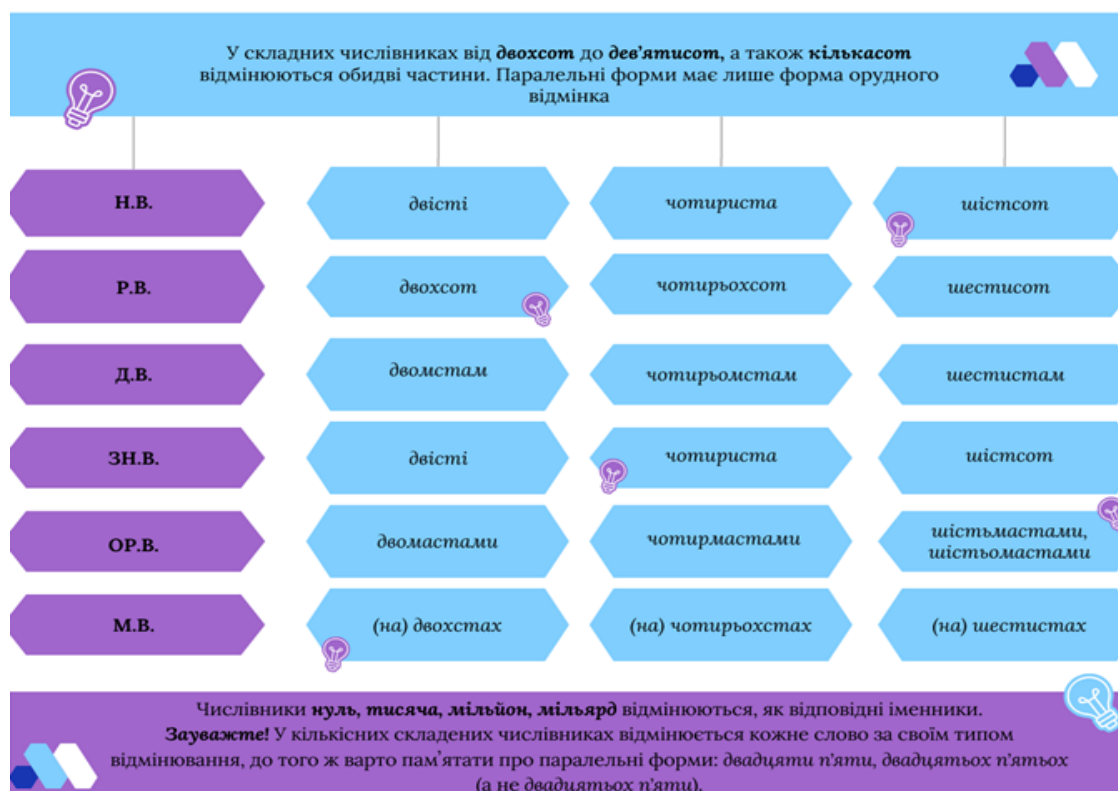
https://www.canva.com/design/DAGcWTJRSs/u3Lr6TIpHtD1B4qZkltqXA/edit?utm_content=DAGcWTJRSs&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

53

Інфографіка, яку ми створили, присвячена граматичному відмінюванню складених кількісних числівників, утворених на основі слів двісті, до двохсот і кількасот.

Її мета – показати, як змінюються обидві частини таких числівників у різних відмінках, а також пояснити особливості відмінювання числівників, що мають іменникову природу: тисяча, мільйон, мільярд.

Вона систематизує складну тему «Числівник», допомагаючи легко орієнтуватися у формах, які часто викликають труднощі на письмі чи в усному мовленні.

https://www.canva.com/design/DAGcWqnUXK4/0M5bqvGIoZ5wyjkGwhJ0Bw/edit?utm_content=DAGcWqnUXK4&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

У цій інфографіці візуально продемонстровано правила відмінювання порядкових і дробових числівників в українській мові. Вона структурно поділена на дві частини, кожна з яких пояснює окрему групу числівників:

- ✓ відмінювання порядкових числівників;
- ✓ відмінювання дробових числівників.

Відмінювання порядкових числівників

Порядкові числівники змінюються, як прикметники, за родами, відмінками, числами. У складних порядкових числівниках відмінюється тільки останнє слово: *сто двадцять восьмий, сто двадцять восьмого, сто двадцять восьмому* тощо.

Відмінювання дробових числівників

У дробових числівниках чисельник відмінюється як відповідний кількісний числівник, а знаменник – як порядковий, до того ж при чисельнику **два, три, чотири** знаменник стоїть у називному відмінку множини (*дві треті, чотири сьомі (частини)*), а після **п'ять** і далі – у формі родового відмінка множини (*п'ять шостих, вісім десятих*).

2

Н.В.	дві <i>треті</i>
Р.В.	двох <i>третіх</i>
Д.В.	двом <i>третім</i>
ЗН.В.	дві <i>треті</i>
ОР.В.	двома <i>третіми</i>
М.В.	(на) <i>двох третіх</i>

3

Дробові числівники **півтора, півтори, півтораста** не відмінюються.

https://www.canva.com/design/DAGcW2Eh2ns/iDAopVkWtq0qM5Vy6YFeKw/edit?utm_content=DAGcW2Eh2ns&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Така інфографіка допоможе чітко зрозуміти, як правильно узгоджувати числівники з іншими словами в реченні, особливо в офіційних текстах, освітніх матеріалах. Вона є корисним орієнтиром для здобувачів загальної середньої освіти.

Отже, проведений аналіз та розробка інфографічних матеріалів засвідчили, що візуалізація граматичних явищ значно підвищує ефективність засвоєння теми «Числівник».

2.2.4 Займенники: розпізнавання та використання в інфографіці

Займенники є важливим елементом мовної системи, адже вони замінюють інші частини мови та забезпечують зв'язність висловлювання. У контексті їхня роль полягає не лише у скороченні мовлення, а й у точному відтворенні смислових відношень між словами та реченнями. Інфографіка допомагає наочно показати, як займенники функціонують у різних мовних ситуаціях, полегшуючи їх розпізнавання та правильне використання.

https://www.canva.com/design/DAGcRu1bPhk/dYMHT1Gt5C7_iONBzYDDBw/edit?utm_content=DAGcRu1bPhk&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Розроблена нами інфографіка «Правопис займенників» систематизує правила написання займенників в українській мові залежно від способу їх утворення та вживання. Вона поділяє форми на три групи:

- ✓ написання разом;
- ✓ написання окремо;
- ✓ написання через дефіс.

Такий візуальний поділ сприяє швидкому засвоєнню орфографічних норм і правильному застосуванню займенників у письмовому мовленні.

https://www.canva.com/design/DAGccq4o1lk/63UdjSdCHX5-GZObyPMGg/edit?utm_content=DAGccq4o1lk&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Розряди займенників за значенням» узагальнює семантичну класифікацію займенників в українській мові, поділяючи їх на дев'ять основних груп. Кожен розряд супроводжується прикладами, що ілюструють функціональне навантаження займенників у мовленні – від позначення особи до вираження заперечення чи невизначеності. Такий візуальний формат сприяє швидкому засвоєнню класифікації та розпізнаванню займенників в контексті.

Наукове обґрунтування класифікації займенників подано, зокрема, у праці Віталія Русанівського, де автор детально аналізує морфологічні ознаки частин мови, їхні граматичні категорії та синтаксичні функції [73].

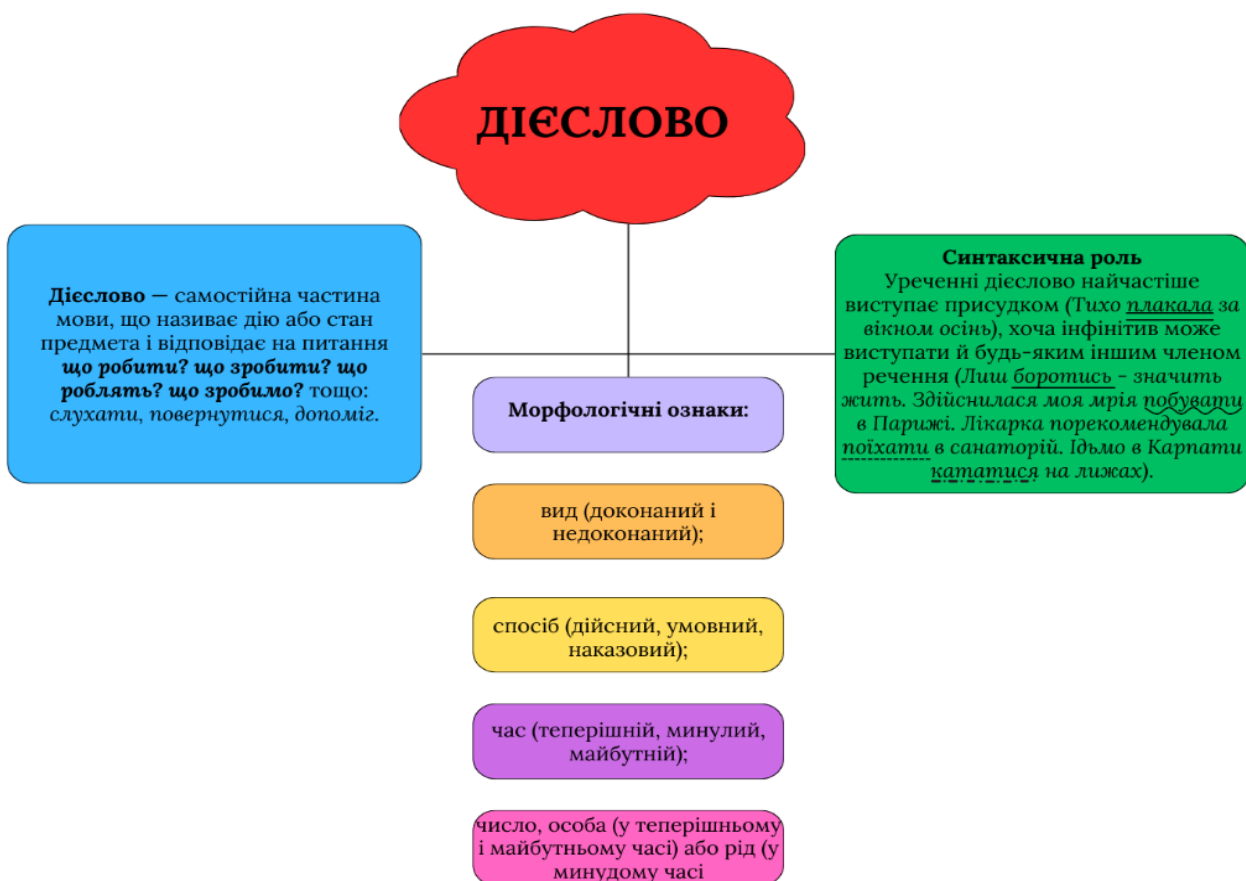

https://www.canva.com/design/DAGcd0LMwYc/iajNgQ9dNYEXFK31mutXKw/e/dit?utm_content=DAGcd0LMwYc&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

2.2.5 Моделювання часових і видових форм дієслова

Дієслово є однією з центральних частин мови, що забезпечує вираження процесуальних ознак та організацією висловлювання в часі. Часові й видові форми дієслова становлять складну систему, яка відображає не лише граматичні категорії, а й особливості мовної картини світу.

Науковці підкреслюють, що категорія часу та виду є ключовою для розуміння структури українського дієслова [46]. Моделювання цих форм дає змогу систематизувати їхні взаємозв'язки, вияви закономірності функціонування та створити наочні схеми для ефективного засвоєння. Такий підхід має важливе значення як для теоретичного осмислення граматики, так і для практичного використання в освітньому процесі.

https://www.canva.com/design/DAGctm62OOM/N3lNwrsG6iYzEswASJ3gw/edit?utm_content=DAGctm62OOM&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «**Форми дієслова**» систематизує граматичні форми українського дієслова, поділяючи їх на відмінювані та невідмінювані.

Кожна форма супроводжується поясненням значення, питаннями, на які вона відповідає, та прикладами.

Така структура дозволяє швидко орієнтуватися в функціональних особливостях дієслівних форм і є зручною для навчального використання.

Візуальне моделювання сприяє кращому засвоєнню матеріалу, особливо при поясненні часових і видових характеристик.

Форми дієслова				
	Форма	Що означає	На які питання відповідає	Приклади
Дієвідмі- нювані	особові	дію або стан предмета	що робить? що зробимо? що зробила? тощо	відповідаю, полетів, чекають
	дієприкметник	ознаку предмета за дією або станом	який? яка? яке? які?	пошитий. сказаний, опалий
Незмінні	дієприслівник	додаткову дію	що роблячи? щозробивши?	читаючи, прочитавши
	інфінітив (неозначена форма)	дію або стан, не вказуючи на рід, число, особу, спосіб, час	що робити? що зробити?	працювати, дівчатися
	безособові	дію або стан безвідносно до її виконавця	що відбувається? що зроблено?	світає, хмариться, виконано, розкрито

https://www.canva.com/design/DAGctxiElXo/pUDDbXjEJSn1N0pGHc6vCA/edit?utm_content=DAGctxiElXo&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Розроблена нами інфографіка «Вид дієслова» демонструє розподіл дієслів за доконаним і недоконаним видом.

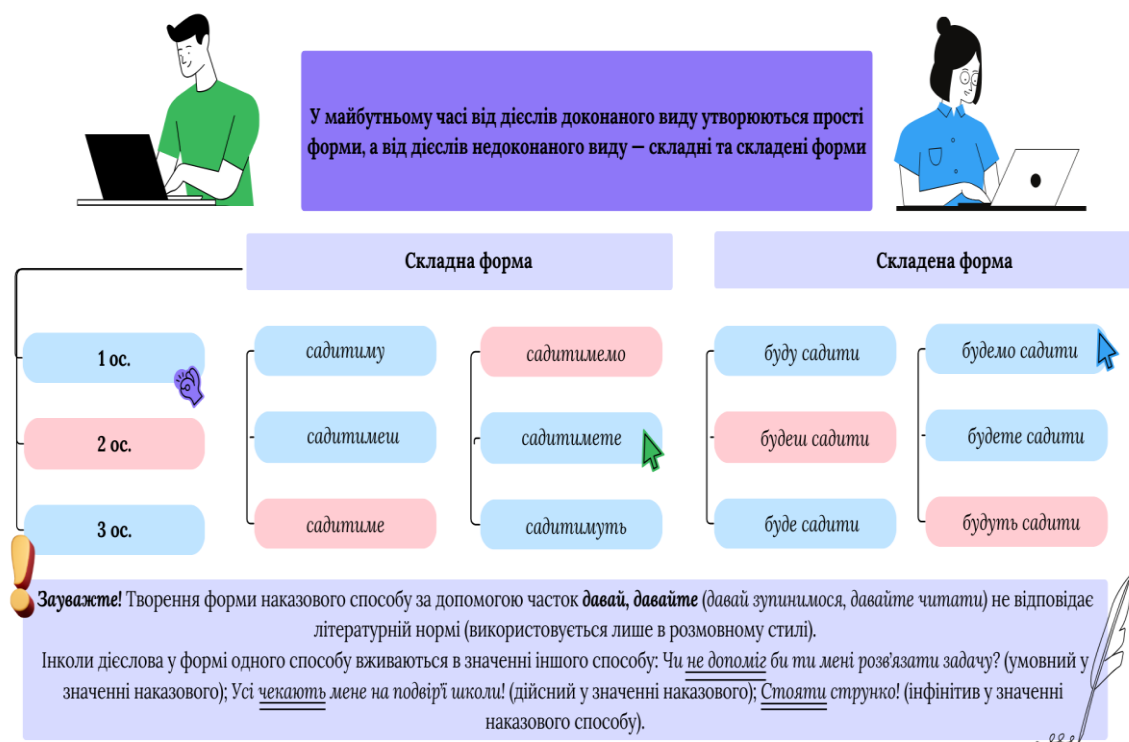
Методичний матеріал містить приклади для кожного виду, що ілюструють граматичні форми та семантичні відтінки.

Така візуалізація сприяє глибшому розумінню категорії виду, її зв'язку з часовими формами та практичному застосуванню в мовленні.

Вид дієслів				
Вид дієслів	Дія, яку позначає	Питання	Форма	Приклади
Доконаний	завершена, обмежена в часі	що зробити?	інфінітив	сказати, привезти
		що зроблю? що зробиш? тощо	минулого часу	віддали, змалював
		що зроблю? що зробиш? тощо	майбутнього часу (проста форма)	покажу, подарую
Недоконаний	не завершена, не обмежена в часі	що робити?	інфінітив	говорити, квітнути
		що робив? тощо	минулого часу	шукав, писав
		що робить? тощо	теперішнього часу	розповідає, запрошують
		що робитиме? тощо	майбутнього часу (складна, складена форма)	мандруватиму, буде викладати

https://www.canva.com/design/DAGcuZzvgrA/QP2N1dbBeio8oomlhEYSmQ/edit?utm_content=DAGcuZzvgrA&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка репрезентує граматичні особливості творення майбутнього часу дієслів недоконаного виду в українській мові, зосереджуючись на складних і складених формах. Вона структурована у дві паралельні частини, що демонструють синтаксичну побудову дієслівних форм за особами та числами, а також містить лінгвістичні зауваження щодо функціонального використання форм у контексті модальності.

https://www.canva.com/design/DAGcuxw43gM/JTrtEYdBpHnY1nkgsM5MGg/edit?utm_content=DAGcuxw43gM&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Отже, інфографіка ілюструє морфологічну варіативність дієслівних форм у майбутньому часі, демонструючи синтаксичну структуру складних і складених форм, а також прагматичні відтінки їхнього вживання. Такий матеріал є ревалентним для досліджень у галузі української граматики, функціональної стилістики та методики навчання української мови, а також може бути використаний у лінгводидактичних посібниках для вчителів закладів загальної середньої освіти та студентів-філологів.

Таблиця «Спосіб і час дієслова» містить приклади для кожної форми, що ілюструють зміну дієслова відповідно до граматичних категорій.

Така візуалізація є корисною для моделювання часових форм у межах граматичної теми, дозволяє швидко зіставити способи дієслова з відповідними часовими формами та сприяє формуванню системного уявлення про дієслівну парадигму.

Спосіб і час дієслова					
Спосіб	Дійсний			Умовний	Наказовий
Що виражає	дійсню, реальну дію			бажану, можливу за певних умов дію	спонукання до дії (наказ, прохання тощо)
На які питання відповідає	що робить?, що зробив?, що робили? тощо			що робив би? що зробив би?	що роби? що зроби?
Як змінюється	форми минулого часу	форми теперішнього часу	форми майбутнього часу	за числами й родами	за числами й особами
	за родами та числами	за особами та числами	за особами та числами		
Приклад	ч. р. заспівав ж. р. заспівала с. р. заспівало мн. заспівали	однина 1 ос. люблю 2 ос. любиш 3 ос. любить	однина 1 ос. розкажу 2 ос. розкажеш 3 ос. розкаже	ч. р. мовчав би ж. р. мовчала б с. р. мовчало б мн. мовчали б	однина 1 ос. - 2 ос. працюй 3 ос. хай (нехай) працює
		множина 1 ос. любимо 2 ос. любите 3 ос. люблять	множина 1 ос. розкажемо 2 ос. розкажете 3 ос. розкажуть		множина 1 ос. працюймо 2 ос. працюйте 3 ос. хай (нехай) працюють

https://www.canva.com/design/DAGcuq4j2P0/tIwh0YluyDOtpPqKAl-TRw/edit?utm_content=DAGcuq4j2P0&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Розроблені нами інфографіки «Дієвідмінювання» демонструють фонетичні зміни, що відбуваються в основах дієслів під час їх відмінювання. демонструє фонетичні зміни, що відбуваються в основах дієслів під час їх відмінювання.

Наведені приклади ілюструють закономірності, що мають важливе значення для формування граматичної компетентності здобувачів.

Такі таблиці є зручним інструментом для моделювання дієвідмінювання та пояснення морфологічних процесів у межах шкільного курсу української мови.

Дієвідміни дієслів		
Визначити, до якої дієвідміни належить дієслово, можна двома способами:		
I спосіб — за закінченнями 3 ос. множини - уть, - ють — I дієвідміна (читати — читають, знати — знають); - ать, - ять — II дієвідміна (любити — люблять, говорити — говорять).		
II спосіб — за основою інфінітива (частина слова без -ти)		
Дієвідміна	Умова	Приклад
II	якщо дієслово в інфініті-ві має суфікси -и-, -і- (-ї-) або після ж, ч, ш, щ, суфікс -а-, які зникають у 1 особі однини	кле[йі] /ти — кле[йу] (-і- випадає), мовчати — мовчу (-а- після шиплячого, випадає), стелити — стелю (-и- випадає)
I	усі інші дієслова (з іншими суфіксами, із суфікса -и-, -і-, (-ї-), які залишаються, із суфіксом -а- не після згаданих приголосних)	полоти (відсутні згадувані суфікси), сипати (-а- не після шиплячих), червоніти (-і- зберігається: червонію)
Винятки	 бігти, спати, стояти, боятися — II дієвідміна; хотіти, гудіти, іржати, ревіти, сопіти — I дієвідміна	

https://www.canva.com/design/DAGc0Jpbl-o/Dtz3JB58CJMjOH0-IOZBFg/edit?utm_content=DAGc0Jpblo&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Дієвідміни дієслів

	жити (I дієвідміна)	сидіти (II дієвідміна)
1 ос.	жив <u>у</u>	сидж <u>у</u>
2 ос.	жив <u>еш</u>	сиди <u>ш</u>
3 ос.	жив <u>е</u>	сид <u>ить</u>

Отже, дієслова I дієвідміни в особових закінченнях мають літеру **е** (або **є**): можеш, чарує, кличемо, пишете, а II дієвідміни — літеру **и** (**ї**): шумиш, стоїть, боїмося, варите, возите.

https://www.canva.com/design/DAGc0BaP_lQ/YuAPOEf2ofF_BdsUwXCIA/edit?utm_content=DAGc0BaP_lQ&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Дієвідмінювання дієслів дати, їсти, ...повісти, бути

Дієслова дати, їсти, ... повісти (розповісти, доповісти тощо) та похідні від них (**продати, доїсти тощо**) не належать до дієвідмін, бо мають форми давньої системи дієвідмінювання.

	Однина			Множина		
1 ос.	дам	їм	відповім	дамо	їмо	відповімо
2 ос.	даси	їси	відповіси	дасте	їсте	відповісте
3 ос.	дасть	їсть	відповість	дадуть	їдять	відповідять

Видові пари таких дієслів (**давати, доїдати, заповідати тощо**) дієвідмінюються за сучасним зразком: давати – даю, даєш, дає, даємо, даєте, дають тощо.

Дієслово **бути** в усіх формах теперішнього часу має форму **є**, іноді зі стилістичною метою вживаються архаїчні форми: я **єсмь**, ти **еси**, він **єсть**.

Інфографіка систематизує чергування приголосних у процесі дієвідмінювання дієслів I та II дієвідмін в українській мові. Вона демонструє фонетичні модифікації корневих приголосних, що виникають у теперішньому та майбутньому часі, залежно від граматичної особи та дієвідміни.

Таблиця ілюструє морфонологічні закономірності української дієвідміни, що мають важливе значення для словозміни, орфоепії та

Чергування приголосних за дієвідмінюванням			
Чергування приголосних		У яких формах відбувається	Приклади
I ДІЄВІДМІНА	з - ж	у всіх особових формах теперішнього або майбутнього часу	могти - можу...
	к - ч		текти - течу...
	х - ш		коликати - колишу...
	з - ж		казати - кажу...
	с - ш		тесати - тешу...
	т - ч		хотіти - хочу...
	ск - щ		полоскати - полощу...
	ст - щ		свистати - свищу...
	губний- губний + л		сипати - сиплю...
II ДІЄВІДМІНА	с - ш	лише у формах 1-ї особи однини теперішнього або майбутнього часу (простої форми)	просити - прошу...
	з - ж		возити - возжу...
	т - ч		тремтіти - тремчу...
	д - дж		водити - воджу...
	ст - щ		постити - пощу...
	зд - ждж		їздити - їжджу...
	губний- губний + л		любити - люблю...

граматичної норми.

https://www.canva.com/design/DAGdAI4Lso/V_pDy4pS9jWg0luoNaGdA/edit?utm_content=DAGdAI4Lso&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Отже, у межах дослідження часових і видових форм дієслова було створено низку інфографічних матеріалів, що дозволяють наочно представити

складні граматичні явища. Кожна таблиця виконує функцію моделі, яка систематизує мовні одиниці .

Інфографіка «Дієприкметник» є візуальним навчальним матеріалом, що систематизує граматичні ознаки дієприкметника як особової форми дієслова. Вона структурована у вигляді блок-схеми з кольоровим поділом на дві основні групи ознак: дієслівні та прикметникові, що сприяє засвоєнню матеріалу здобувачами.

Візуальні елементи додають інфографіці емоційної привабливості та сприяє позитивному сприйняттю матеріалу .

2.2.5.1 Дієприкметник в інфографіці

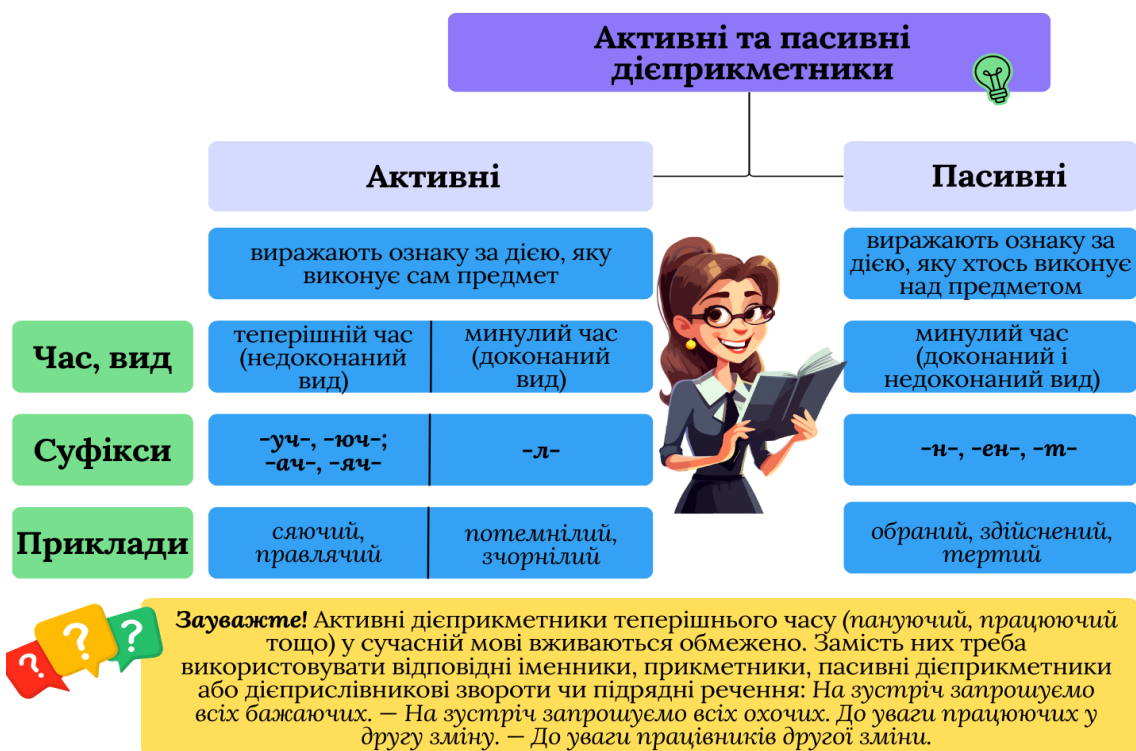
Інфографіка може бути використана як опорний конспект на уроці української мови, зокрема при вивченні теми «Дієприкметник», а також як елемент дидактичного супроводу в інтерактивних презентаціях, роздаткових матеріалах або онлайн–курсах.

https://www.canva.com/design/DAGdBDsihw4/g5A1Gd_FvhGep3CDIz-9ig/edit?utm_content=DAGdBDsihw4&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Активні та пасивні дієприкметники» є прикладом навчального візуального матеріалу, що сприяє формуванню системного уявлення про граматичну категорію дієприкметника в учнів основної школи. Вона структурована у вигляді порівняльної таблиці, яка розмежовує активні та пасивні форми за трьома параметрами: час і вид, суфікси, приклади.

Особливу увагу в інфографіці приділено стилістичним нормам сучасної української мови. Як зазначено в підручнику 7 класу за ред. Л. Семеног, активні дієприкметники теперішнього часу вважають стилістично невиправданими, і замість них рекомендовано використовувати дієприслівники або прикметники [76].

https://www.canva.com/design/DAGdF28NPZY/k3cmWPMhnhv1kiKfynb7lw/edit?utm_content=DAGdF28NPZY&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Таким чином, інфографіка не лише виконує функцію граматичного узагальнення, а й формує в здобувачів чутливість до стилістичних норм літературної мови, що є важливою складовою мовної компетентності.

Створена інфографіка «Дієприкметниковий зворот» є наочним дидактичним матеріалом, що пояснює синтаксичну функцію дієприкметникового звороту в реченні. Вона містить визначення, правила пунктуації та приклади правильного й неправильного вживання, що ілюструють можливі смислові зміщення при порушенні граматичної норми. Візуальна структура сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

https://www.canva.com/design/DAGdGMK1Qxk/6YbuXmZekvHYOYpLrSpCbA/edit?utm_content=DAGdGMK1Qxk&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

2.2.5.2 Дієприслівник як форма візуалізації

Інфографіка «Дієприслівник» візуалізує граматичну природу дієприслівника як особливої незмінюваної форми дієслова.

Створена схема демонструє поєднання дієслівних та прислівникових ознак, ілюструючи функціональну подвійність цієї форми.

Наведений приклад речення підсилює практичне розуміння синтаксичної ролі.

https://www.canva.com/design/DAGdYXJEh9c/c3KbJDeNGWXuzPIhMKaiRA/edit?utm_content=DAGdYXJEh9c&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка систематизує способи утворення дієприслівників недоконаного та доконаного виду. Таблиця демонструє відповідність суфіксів, дієслівного виду, основи та прикладів, що дозволяє чітко розмежувати морфологічні особливості кожної групи. Додатково акцентуємо на відмінностях між дієприслівниками та іншими граматичними формами, що сприяє уникненню типових помилок.

Творення дієприслівників недоконаного та доконаного виду

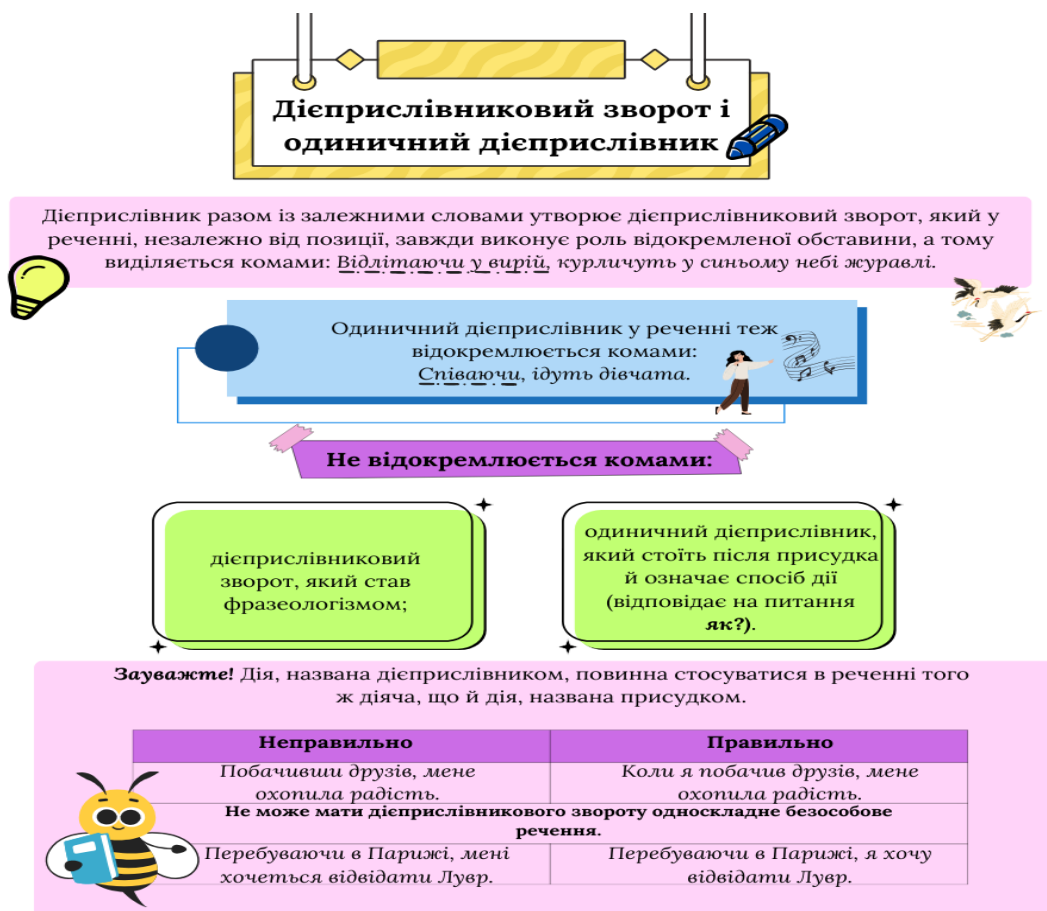
Вид дієприслівника	Суфікси	Вид дієслова	Основа	Приклади
недоконаний	-учи-, -ючи- (I дієвідміна)	недоконаний	теперішнього часу	шукаю - шукаючи
	-ачи-, -ячи- (II дієвідміна)			дзвоню - дзвонячи
доконаний	-ши-, -вши-	доконаний	інфінітива	прибігти - прибігши, подолати - подолавши

Зауважте! Не треба плутати дієприслівники з дієприкметниками в називному відмінку множини. Дієприкметники мають закінчення **-і**, відповідають на питання **які?** У дієприслівникових суфіксах завжди пишеться **и**: сяюч^и (дієприкметник) вогні — сяюч^и вогнями (дієприслівник).

https://www.canva.com/design/DAGdYrCcelE/JdPIcbTUvTdTEA05FMf9vg/edit?utm_content=DAGdYrCcelE&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Дієприслівниковий зворот і одиничний дієприслівник» пояснює синтаксичні особливості вживання дієприслівникових конструкцій у реченні.

Візуально ми розмежували випадки, коли звороти та одиничні дієприслівники виділяються комами, а також винятки, пов'язані зі спільністю діяча. Наведені приклади ілюструють типові граматичні помилки та правильне узгодження дій, що сприяє формуванню грамотного мовлення.

https://www.canva.com/design/DAGdZFowZEI/6iM3kF3Kkc85S04ajcaglg/edit?utm_content=DAGdZFowZEI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Отже, розробленні інфографічні матеріали, присвячені дієслову, сприяють систематизації граматичних значень і формують цілісне уявлення про морфологічні та синтаксичні особливості дієслова. Візуалізація сприяє кращому засвоєнню матеріалу й запобігає типовим помилкам.

2.2.6 Інфографічне моделювання прислівникових значень

Створена інфографіка візуалізує логіку прислівникових значень через три основні функції. Така класифікація узгоджується з функціонально-семантичним підходом, представленим у працях Клименко Н., Пентиліук М., Масенко Л. Візуальна структура сприяє формуванню граматичної компетентності, що відповідає сучасним методичним орієнтирам [38; 63; 44].

ПРИСЛІВНИК			
 Прислівник – самостійна незмінювана частина мови, що виражає ознаку дії, стану, ознаку іншої ознаки або предмета і відповідає на питання як? де? куди? звідки? коли? чому? (швидко виконувати, увечері повертатися, кава по-турецьки).		 Синтаксична роль У реченні прислівник виступає найчастіше обставиною (Мова <u>завжди</u> живе поряд з піснею), рідше – присудком (На серці <u>сумно</u>), означенням (Каву <u>по-віденськи</u> готують з молоком).	
Значення	Розряд	На які питання відповідають	Приклади
Ознака дії	способу дії	як? яким способом?	добре, тихо, по-весняному, разом, тепло
	міри і ступеня дії	якою мірою? як багато?	дочиста, утричі, ледве, дуже
	місця дії, напрямку	де? куди? звідки?	праворуч, знизу, далеко, надворі
	час дії	коли? з якого часу? відколи? допоки?	сьогодні, зранку, ніколи, донині
	причини дії	чому? з якої причини?	спересердя, спросоння, мимоволі, чомусь
	мети дії	з якою метою? для чого? навіщо?	навмисне, напоказ, навіщо
Ознака предмета	ознаки (пояснює іменник)	який? яка? яке? які?	котлета (яка?) по-київськи, стежка (яка?) навпростець

https://www.canva.com/design/DAGciH1Qcsg/4R-d0zXu3wtxe5Tbd1dorA/edit?utm_content=DAGciH1Qcsg&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка класифікує прислівники за семантичними групами: місця, часу, причини, способу дії. Такий поділ відповідає традиції українського мовознавства і сприяє формуванню навичок розпізнавання прислівникових значень у контексті.

Інфографіка «Правопис прислівників» є структурованим навчальним матеріалом, що охоплює основні орфографічні моделі, приклади та винятки, що сприяють формуванню орфографічної грамотності здобувачів середньої освіти. Вона поділена на чотири тематичні блоки, кожен з яких ілюструє окремий тип словосполучень.

У нижній частині інфографіки подано уточнення щодо прислівників типу щодня, щогодини, щохвилини, які хоч і пишуться разом, але потребують розрізнення з подібними словосполученнями, що можуть писатись окремо.

Інфографіка має чітку кольорову сегментацію, що полегшує сприйняття та запам'ятовування. Кожен блок супроводжується прикладами, які ілюструють відповідне правило.

https://www.canva.com/design/DAGcip81Zb8/zkD3uR_Z2lZltCVXx0EZjQ/edit?utm_content=DAGcip81Zb8&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіку доцільно застосовувати як опорний конспект при вивченні теми «Правопис прислівників», а також як основу для інтерактивних вправ або онлайн-тестів.

Інфографіка «Окремо пишуться прислівники» є структурованим навчальним матеріалом, що узагальнює правила написання окремо прислівників та прислівникових сполук. Вона охоплює типові граматичні конструкції, які зберігають лексичну самостійність компонентів, і тому підлягають окремому написанню.

Інфографіка поділена на шість тематичних блоків, кожен з яких ілюструє окремий випадок правопису:

- ✓ сполучення прислівника з іменником;
- ✓ сполучення прикметника з прийменником;
- ✓ сполучення двох іменників або іменника з двома прийменниками;
- ✓ сполучення з числівниками, які виражають кількісну ознаку.

У нижній частині інфографіки подано правила написання літер **и** та **і** в кінці прислівників.

Інфографіка має кольорову сегментацію, що полегшує сприйняття та запам'ятовування. Кожен блок супроводжується прикладами, що ілюструють правило, а також короткими поясненнями, що відповідають нормам сучасної шкільної методики.

https://www.canva.com/design/DAGcj10l5_k/86GTr1PxD8JgcOwW6KMlgQ/edit?utm_content=DAGcj10l5_k&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Через дефіс пишуться прислівники» узагальнює правила написання прислівників через дефіс в українській мові. Вона охоплює основні орфографічні моделі, винятки та приклади, що сприяють формуванню орфографічної компетентності здобувачів середньої освіти.

Вона поділена на кілька кольорових блоків, кожен з яких ілюструє окреме правило:

- ✓ прислівники з префіксом *по-* і суфіксами *-є, -и, -ому, -єму*;
- ✓ прислівники з частками *казна-, хтозна-, бозна-, будь-, небудь-, таки-, от-*;
- ✓ прислівники, утворені повторенням однакових, синонімічних чи антонімічних слів.

У нижньому блоці інфографіки подано винятки та уточнення.

Через дефіс пишуться прислівники

 З префіксами по- і суфіксами -є, -и, сому, -єму (-єму)	З частками казна-, хтозна-, бозна-, будь-, -небудь, -таки, -от	Утворені повторенням однакових, синонімічних чи антонімічних слів
по-перше, по-нашому, по-східному, по-вірменськи, а також прислівник по-латині	казна-коли, бозна-де, будь-як, як-небудь	ледве-ледве, десь-інде, тишком-нишком, часто-густо, не сьогодні-завтра, з діда-прадіда
 Зуважте! Запам'ятайте: будь-що-будь, віч-на-віч, всього-на-всього, де-не-де, коли-не-коли, пліч-о-пліч, хоч-не-хоч, як-не-як. Прислівникові сполуки, утворені поєднанням однакових повнозначних слів в у різних відмінкових формах, пишуться окремо: кінець кінцем, сама самотою, одним одна, з року в рік, день у день.		

https://www.canva.com/design/DAGcj1voooI/sJq14CTfVYYB-P_kRVSkzg/edit?utm_content=DAGcj1voooI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіка «Ступені порівняння прислівників» є візуальним навальним матеріалом, що узагальнює правила творення ступенів порівняння прислівників в українській мові. Вона орієнтована за здобувачів закладу загальної середньої освіти та оформлена з використанням яскравих графічних елементів, що сприяє емоційному залученню та кращому запам'ятовуванню.

https://www.canva.com/design/DAGcFM57MpI/IcSTj7S6tP4w4gVKpvVC0g/edit?utm_content=DAGcFM57MpI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Інфографіку доцільно застосовувати як опорний конспект при вивченні теми «Ступені порівняння прислівників», а також як основу для інтерактивних вправ.

Отже, розглянуті інфографіки демонструють ефективність візуалізації граматичного матеріалу на прикладі прислівника. Обидві побудовані відповідно до лінгвістичних принципів і можуть ефективно використовуватись як опорні схеми в освітньому процесі.

2.3 Методика впровадження інфографіки на уроках української мови в закладі ЗЗСО

В умовах модернізації освітнього процесу особливого значення набувають технології візуалізації навчального матеріалу, які сприяють розвитку критичного мислення та формуванню ключових компетентностей здобувачів. Одним із найбільш ефективних інструментів у цьому контексті є інфографіка, що поєднує текстові та графічні елементи, забезпечуючи системність і наочність подання мовних явищ.

У працях Пометун О. підкреслюється, що використання інтерактивних і візуальних технологій на уроці активізує пізнавальну діяльність здобувачів та формує їхню здатність до самостійного навчання [68].

Мацько Л. наголошує на необхідності систематизації граматичних категорій у вигляді схем та таблиць, що полегшує їх засвоєння [48].

Пентилюк М. акцентує увагу на практичній спрямованості використання наочних матеріалів, які мають не лише ілюструвати теоретичні положення, а й формувати мовленнєві навички [63].

Караванський С. підкреслює, що системність у поданні мовних правил є ключем до їхнього засвоєння [32].

Етапи методичного впровадження:

- ✓ добір матеріалу, визначення мовних тем, що потребують узагальнення;
- ✓ створення інфографіки, використання таблиць, блок-схем, діаграм для відображення граматичних закономірностей;
- ✓ інтеграція в урок: інфографіка застосовується як опора під час пояснення нового матеріалу, виконання вправ та узагальнення теми;
- ✓ рефлексія: здобувачі створюють власні інфографіки, що сприяє розвитку творчого мислення та закріплення знань.

Використання інфографіки на уроках української мови:

Отже, методика впровадження інфографіки в освітній процес закладу загальної середньої освіти відповідає сучасним тенденціям компетентнісного навчання, сприяє ефективному поєднанню теоретичних знань і практичних умінь та забезпечує якісне засвоєння мовних явищ учнями.

2.4 Висновки до 2 розділу

У другому розділі було детально розглянуто методичну систему впровадження інфографіки у процес вивчення морфології в закладах загальної середньої освіти.

Ми дійшли висновку, що інфографіка виступає не лише допоміжним засобом, а й цілісним методичним інструментом, який забезпечує системність, доступність та інтерактивність навчального матеріалу. Вона поєднує в собі функції візуалізації, узагальнення та моделювання, що робить її універсальним засобом організації навчального процесу.

Методичні принципи створення інфографіки визначають її дидактичну цінність та педагогічну ефективність. Вони ґрунтуються на поєднанні наукової творчості, структурованості й педагогічної доцільності. Це дозволяє перетворювати складні граматичні явища на зрозумілі й логічно впорядковані візуальні моделі, які сприяють формуванню цілісного мовного мислення. Важливим є також дотримання принципів доступності та інтеграції, що забезпечує можливість використання інфографіки для учнів із різним рівнем підготовки.

Тематичні інфографіки для частин мови довели свою ефективність у формуванні мовної компетентності здобувачів. Таким чином, тематичні інфографіки виступають засобом систематизації та узагальнення знань, а також інструментом розвитку аналітичного мислення й практичних навичок застосування мовних явищ у реальних комунікативних ситуаціях.

Методика впровадження інфографіки на уроках української мови показала, що використання візуальних матеріалів активізує пізнавальну діяльність здобувачів, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку навичок узагальнення та систематизації, а також забезпечує інтеграцію традиційних і сучасних освітніх технологій. Інфографіка дозволяє поєднувати класичні методи викладання з інноваційними підходами, створюючи умови для формування компетентнісного підходу до навчання. Вона також сприяє

індивідуалізації освітнього процесу, оскільки дає можливість здобувачам самостійно працювати з матеріалом, аналізувати його та робити висновки.

Отже, розроблена методична система доводить, що інфографіка є ефективним засобом модернізації навчального процесу. Вона забезпечує доступність складних мовних понять, формує цілісне уявлення про граматичні категорії, сприяє розвитку критичного та аналітичного мислення, а також підвищує якість мовної освіти в закладах загальної середньої освіти. Використання інфографіки у вивченні морфології дозволяє поєднати теоретичні знання з практичними навичками, робить навчання більш інтерактивним, сучасним і результативним.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було здійснено комплексне дослідження проблеми використання інфографіки в навчанні української мови, зокрема у вивченні морфології в закладах загальної середньої освіти. Отримані результати дозволяють сформулювати низку узагальнених положень, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Інфографіка визначена як сучасний засіб освітньої візуалізації, що поєднує текстову, графічну та символічну інформацію у цілісну систему.

Установлено, що інфографіка виконує низку функцій: *інформаційну, комунікативну, мотиваційну, когнітивну та інтеграційну*. Вона сприяє розвитку критичного мислення, формування навичок аналізу та синтезу, а також забезпечує доступність складних понять.

Використання класифікаційних моделей інфографіки дає змогу впорядкувати навчальний матеріал згідно з поставленими дидактичними цілями.

У контексті компетентнісного підходу інфографіка виступає інструментом формування ключових компетентностей : *комунікативної, інформаційної, соціальної та навчальної*.

Аналіз сучасних підручників з української мови засвідчив, що інфографіку в них використовують переважно фрагментарно та несистемно, без належного методичного обґрунтування, що знижує її дидактичну ефективність та актуалізує потребу у вдосконаленні підходів до її застосування.

Виявлено тенденцію до переважання текстових пояснень над візуальними, що знижує ефективність засвоєння матеріалу. Це підтверджує необхідність розробки цілісної методичної системи впровадження інфографіки в освітній процес.

Сформульовано принципи створення інфографіки: *наукова коректність, структурна логічність, доступність, інтеграція з іншими*

видами навчальної діяльності, відповідність віковим особливостям здобувачам.

Розроблено тематичні інфографіки для вивчення частин мови. Інфографіка дозволяє здобувачам швидко орієнтуватися у граматичних категоріях, бачити взаємозв'язки між ними та застосовувати знання у практичних завданнях.

Запропонована методика передбачає інтеграцію інфографіки на різних етапах уроку. Використання інфографіки підвищує інтерес здобувачів до навчання, активізує їхню пізнавальну діяльність, сприяє формуванню навичок самостійної роботи з інформацією. Практичні результати показали, що здобувачі краще запам'ятовують матеріал, швидше виконують завдання та демонструють вищий рівень розуміння граматичних явищ.

Розроблено комплекс тематичних інфографік, які можуть бути використані як додатковий дидактичний матеріал у ЗЗСО. Розроблені інфографіки можуть стати основою для створення електронних освітніх ресурсів, інтерактивних презентацій та онлайн-платформ.

Запропоновано алгоритм створення інфографіки, що враховує специфіку мовного матеріалу та психолого-педагогічні особливості здобувачів загальної середньої освіти. Результати дослідження можуть бути використані вчителями української мови для підвищення ефективності навчання.

Інфографіка є потужним засобом модернізації навчання української мови, що поєднує теоретичні знання та практичні вміння. Її використання забезпечує системність, наочність та доступність навчального матеріалу, що сприяє розвитку ключових компетентностей здобувачів загальної середньої освіти.

Запропонована методична система довела свою ефективність у практичному застосуванні та може бути рекомендована для широкого впровадження в закладах загальної середньої освіти. Розроблені інфографіки

мають значний практичний потенціал і можуть бути рекомендовані для широкого впровадження в закладах загальної середньої освіти.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що інфографіка є ефективним засобом модернізації навчання української мови, який поєднує теоретичні знання та практичні вміння, сприяє розвитку ключових компетентностей здобувачів та відповідає сучасним вимогам освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О., Блажко М. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. 8-е вид., доповн. Київ : Грамота, 2018. 576 с.
2. Анісімова Т. С. Технологія інтерактивного навчання на уроках української мови та літературного читання. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України в міжнародний науково-інноваційний простір*: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених / за заг. ред. В.В. Нечипоренко. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021. Т.2. С. 131–133.
3. Баранецька А. Д. Візуалізація медіаконтенту як важливий складник реалізації комунікації. *Журналістика та реклама: вектори взаємодії, тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 2019. С. 54–57. URL : <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/e68a50b975d85a9c6f0a915782e114bc.pdf>
4. Безуглий Д. Візуалізація як сучасна стратегія навчання [Електронний ресурс]. *Фізико-математична освіта. Науковий журнал*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. № 1 (2). С. 5–11.
URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualizatsiya-yak-suchasna-strategiya-navchannya#ixzz4B5DUQSRo>
5. Безуглий Д., Юрченко А. Огляд засобів комп'ютерної візуалізації для підтримки навчального матеріалу. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. Вип. 153. С. 11–14. URL: https://seanewdim.com/wpcontent/uploads/2021/04/ped_psy_vi_153_63.pdf#page=11
6. Безкровна І. М. Хмара слів як засіб візуального аналізу текстів у навчальному процесі [Електронний ресурс]. URL: <https://bit.ly/2O76E4I>
7. Берьозкіна Ю. Теоретико-практичне підґрунтя використання засобів візуалізації на уроках української мови в НУШ. *Актуальні питання сучасної науки та освіти: збірка наукових праць*. Слов'янськ, 2023. Вип. 9. С. 6–16.

URL: https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2023/05_may/24/03/36ipka%202023.pdf#page=7

8. Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 57, вип. 1. С. 38–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_57_1_6

9. Божко Т. Інфографіка як інформаційна система: проблеми кодування інформації. Вісник КНУКіМ. 2022. № 4. С. 198–208. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258795>

10. Борисова С. В., Кійченко П. В. Використання інфографіки в освітньому процесі. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології* : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції, (12 грудня 2022 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2022. Том 1. С. 26–29.

11. Борисова С. В. (2021). Проектування інфографічних зображень в процесі професійної підготовки графічних дизайнерів. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір* : збірник тез доповідей ІІ Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 13-14 травня 2021 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. Т.2. С. 65–68.

12. Бондар О. І. Українська мова: морфологія. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 256 с.

13. Войтович Н. В., Найдьонова А. В. Використання хмарних технологій Google та сервісів web 2.0 в освітньому процесі. Методичні рекомендації Дніпро : ДПТНЗ «Дніпровський центр ПТОТС», 2017. 113 с.

14. Вовк О. В., Черемський Р. А. Інфографіка як ефективний засіб навчання. *Системи обробки інформації*, 2017, Вип. 4. С. 199–205. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2017_4_43

15. Волинець Г. М. Сучасні тенденції використання інфографіки. *Соціальні комунікації*. 2015. № 3. С. 67–72.

16. Городенська К. Г. Морфологія української мови: проблеми граматичної семантики. Київ: Наукова думка, 2012. 312 с.
17. Горошкіна О. М., Бондаренко Н. В., Попова Л. О. Методика компетентісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту: методичний посібник. Київ: «КОНВІ ПРІНТ», 2020. 128 с.
18. Глазова, О. П. Українська мова: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Освіта, 2015. 304 с.
19. Глазова О. Українська орфографія: Навчальний посібник. Харків: Веста, Видавництво «Ранок», 2008. 384 с.
20. Гладун О. Візуалізація інформації: інфографіка. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2012. № 4. С. 11–14.
20. Гринишина Н. М. Інфографіка до теми «Частини мови». Всеосвіта. 2021. <https://vseosvita.ua/library/infografika-do-temi-castini-movi-399866.html>
21. Гриневич Л. М. Концептуальні ідеї реформи «Нова українська школа» у світлі української педагогічної думки. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 12–20.
22. Гримальська А. О. Використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення якості навчання української мови і літератури [Електронний ресурс]. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 4. С. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2016_4_7
23. Гришко Г. Г. Застосування інноваційних технологій на уроках української мови та літератури. Методичні матеріали на допомогу вчителям-філологам. 2021. 40 с.
24. Грищук А. А. Український правопис: теоретичні засади та практичне застосування. Київ: Літера ЛТД, 2019. 224 с.
25. Денисенко С. Сучасні форми візуального представлення інформації і можливості їх використання в інформаційно-освітньому просторі. *Сучасне репродукування: інжиніринг, моделювання, мульти- та кросмедійні технології* : матеріали науково-практичного семінару. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського,

2018. С. 47–50. URL: <https://ela.kpi.ua/items/dd825f8d-90af-4c30-870b-03761cb7fe71>

26. Житеньова Н. В. Візуалізація: основні поняття та визначення. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Педагогіка*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 25. С. 123–127.

27. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Генеза, 2018. 256 с.

28. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова. 7 клас: підручник. Київ: Генеза, 2020. 256 с.

29. Залізник Ю. Інфографіка як відповідь на виклики швидкого часу в інформаційному контексті. *Вісник Львівського університету*. 2017. № 40. С. 215–222.

30. Інфографіка : навчальний посібник [Електронний ресурс] / упоряд. О. В. Гудима [наук. ред. Р. В. Пазюк]. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 107 с. URL: <https://bit.ly/2RgmkV7>

31. Караванський С. Практична стилістика сучасної української мови. Львів: Світ, 2001. 448 с.

32. Кобися А. П. Візуальні засоби як засіб підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу. *Зб. наук.-метод. конф.*, 2015. С. 25–27.

33. Коваль В. О., Маслюк К. А. Методика навчання української мови (профільний рівень): навч.-метод. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2021.

34. Коптілова З. Д. Стилiстика української мови. Київ: Вища школа, 2001. 318 с.

35. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 202 с.

36. Кравченко Л. М. Інфографіка як засіб навчання. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. Київ, 2020. Вип. 138. С. 55–62.
37. Клименко Н. Ф. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Київ : ВЦ «Академія», 2005. 320 с.
38. Клименко Н. Ф. Українська мова: теоретичний курс з практичними завданнями. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 288 с.
39. Кучерук О. А. Шляхи формування мовленнєвої компетентності: психолінгвістичний підхід до навчання рідної мови. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник*. 2007. № 12. С. 37–41.
40. Лебедюк І.В. Інфографіка як метод навчання [Презентація] // Освітній портал «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-infografika-yak-metod-navchannya-48860.html>
40. Мамалига В. А. Словотвір української мови. Чернівці: Книги – XXI, 2011. 192 с.
41. Матюшкіна Т. П., Матюшкін М. В. Використання інфографіки на уроках літератури. Чернігів: ОІППО ім. К. Д. Ушинського, 2025.
42. Масенко Л. Т. Мова і політика. Київ : Критика, 2010. 248 с.
43. Масловська Л. Г., Осовська Г. В., Осовський О. А. Менеджмент організацій: підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2014. 366 с.
44. Мацюк Г. Р., Джиджора Л. А. Часові форми найбільш уживаних дієслів в українській мові. Довідник для іноземних студентів. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2021. 229 с.
45. Мацько Л. І., Мацько О. М. Українська мова: навчальний посібник. Київ: Академія, 2006. – 368 с.
46. Мацько Л.І. Українська мова: енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія, 2007. 824 с.
47. Міністерство освіти і науки України. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної

середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист МОН України від 13.08.2025 р. № 1/16828-25 [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi>

48. Міністерство освіти і науки України. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» / О. В. Заболотний та ін. Київ, 2021. Наказ МОН № 795 від 12.07.2021.

49. Микитів О.М., Безкоровайна Л. В. Міжнародний досвід застосування інфографіки як засобу візуальної комунікації в ході підготовки фахівців із видавничої справи та редагування. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. № 6 (93). 2019. С. 167–177.

50. Мельничук, І. В. Інформаційні технології в освіті: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2021. 212 с.

51. Морзе Н. В. Цифрові технології в освіті: теорія і практика : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2019. 256 с.

52. Муляр В. П. Візуалізація даних та інфографіка. Харків : ФОП Панов А. М. 2020. 200 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21255/1/infohrafika.pdf>

53. Нечипоренко Н. В. Інформаційні технології в освіті : метод. рекомендації [Електронний ресурс]. Умань, 2013. 75 с. URL: <https://bit.ly/2Oaj37U>

54. Панченко Л., Разорьонова М. Використання інфографіки в освіті. *Наукові записки. Серія «Проблеми методики математичної і технологічної освіти»*. Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. Вип. 10. Ч. 2. С. 122–126.

55. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : монографія. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. 280 с.

56. Панченко Л. Ф. Співтворчість викладача та студента в інформаційно-освітньому середовищі університету. *Освіта Донбасу*. 2008. № 1. С. 48–52.

57. Паршукова Л. М., Паршуков С. В. Методика застосування інфографіки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти за стандартами Нової української школи. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 42. С. 89–93. URL: [http:// www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/42/17.pdf](http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/42/17.pdf)

58. Пашина О. Принципи візуалізації та інтерактивності на уроках української мови. *Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика*: збірник наукових статей. Суми, 2023. С. 135–137. URL: <http://ir.soippo.edu.ua:8080/bitstream/123456789/418/1/30.03.2023%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf#page=135>

59. Педрада. Портал освітян України.

URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1303-qqq-17-m5-22-05-2020-suchasniy-zasb-samoosvti-ta-navchannya-nfografka>

60. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови. Київ : Літера, 2008. 272 с.

61. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. Київ : Ленвіт, 2010. 400 с.

62. Пентилюк М. І. Українська мова: підручник для 9 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Освіта, 2017. 320 с.

63. Побута А. В. Вплив розташування складових елементів інфографіки на ефективність комунікації. *Сучасні проблеми науки*: матеріали XXIV Міжнар. наук.-практ. конф. здобувач. вищ. освіти і молод. учених, м. Київ, 2-5 квітня 2024 р. Київ : НАУ, 2024. С. 455–457.

64. Пономарьова В., Олефіренко Н. Правила оформлення інфографіки. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2024.

URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/2537cb35-13c3-49d9-97c6-5bfb58d>

65. Пометун О. І., Паламарчук Л. Ф. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : навч.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

66. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
67. Постернак Н. О. Використання інтернет-технологій у роботі викладача вищого навчального закладу [Електронний ресурс]. URL: <https://bit.ly/2qak71Q>
68. Продан І. В. Інфографіка як інструмент візуалізації реклами. *Інноваційний розвиток сучасної науки: нові підходи та актуальні дослідження: Матеріали науково-практ. конф.* (м. Запоріжжя, 26-27 березн. 2021 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2021. С. 36–39.
69. Радишевська М. М. Новий довідник з української мови. Київ: ТОВ «А.С.К.», 2005. 784 с.
70. Решетука Т., Кушнір О. Інфографіка як засіб візуалізації у регіональній друкованій пресі. *Український інформаційний простір*. 2022. Вип. 2 (10). С. 250–266. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.270009>
71. Русанівський В. М. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. К.: Либідь, 2001. 400 с.
72. Сакун І. С. Інформаційна графіка: до питання термінології. Теорія та практика дизайну. 2012. Вип. 2. С. 113–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tprd_2012_2_23
73. Семеніхіна, О. В., Юрченко, А. О., Безуглий, Д. С. Візуалізація як тренд інноваційного розвитку освіти в Україні. *Інформаційні технології – 2017* : збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (18 травня 2017 р., м. Київ) / Київський ун-т ім. Б. Грінченка ; відповідальні за вип.: М. М. Астаф'єва, Д. М. Бодненко, В. П. Вембер, О. М. Глушак, О. С. Литвин, Н. П. Мазур. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 227–229.
74. Семеног, Л. О., & Мацько, Л. І. (2024). *Українська мова: Підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти*. Київ: Генеза. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/semenog-ukrainian-language-7-class-2024/26.php>.

75. Семенюк В. Мовленнєва компетентність у професійній діяльності: теоретичні та методичні аспекти : монографія. Київ : Наукова думка, 2020. 256 с.

76. Слинько І. І., Гриценко Т. Б., Єрмоленко С. Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Київ: Либідь, 1994. 432 с.

77. Смікілас М. Інфографіка в освіті : практичний посібник. Львів : Літопис, 2020. 128 с.

80. Смірнова Н. В. Візуальні засоби навчання: інфографіка як інструмент формування компетентностей. *Педагогічний дискурс*. 2021. № 30. С. 45–49.

81. Соболев О. В. Інформаційний дизайн як комунікативний інструмент: методика проектування. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2016. С. 237–247.

URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/30/23.pdf

82. Тафті Е. Візуалізація кількісної інформації : пер. з англ. Київ : Основи, 2015. 224 с.

83. Українська мова: підруч. для 6-го кл. закл. заг. серед. освіти / О. Заболотний, В. Заболотний. Київ : Генеза, 2023. 272 с.

84. Фесенко С.М. Використання інноваційних методів у викладанні української мови: інфографіка як засіб розвитку компетентностей. 2025. С. 12–16.

85. Філатова Г. Прийоми візуалізації на уроках української мови. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та праві*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2018. С. 294–296.

86. Цехмістрова А. І., Олефіренко Н. В. Інфографіка як сучасний спосіб подання інформації. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі*: зб. тез доп. учасників ІІ наук.-практ. конф. молодих учених оргкомітету. Харків : ХНПУ, 2020. С. 105–107.

URL : <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/4825>

87. Цуканова Г. О. Інфографіка як ефективний візуальний складник рекламного повідомлення. Наукові записки Інституту журналістики. 2013. Т. 50. С. 129-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_50_27

88. Шатківська А. С., Буркіна Н. В. Інфографіка як сучасний засіб візуалізації даних. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2019. Вип. 11 (2). С. 207–212.

89. Шабаниця Д. (2019, 12 липня). Стислість, зрозумілість, фактаж: секрети якісної інфографіки. *Медіакритика*. URL: <https://cutt.ly/IKu9PYI>

90. Шевчук С. В. Українська мова для професійного спілкування. Київ: КНТ, 2007. 376 с.

91. Швед О. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*, 2014. Вип. 30. С. 305–313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvnz_2014_30_29

Інтернет ресурси

1. Освітня платформа «Всеосвіта». Інфографіка як сучасний інструмент навчання. 2021. URL: <https://vseosvita.ua>

2. Освітня платформа «На Урок». Методичні матеріали з використання інфографіки. URL: <https://naurok.com.ua>

3. EdEra. Онлайн-курс «Граматика української мови». URL: <https://www.ed-era.com>

ДОДАТКИ

Додаток 1

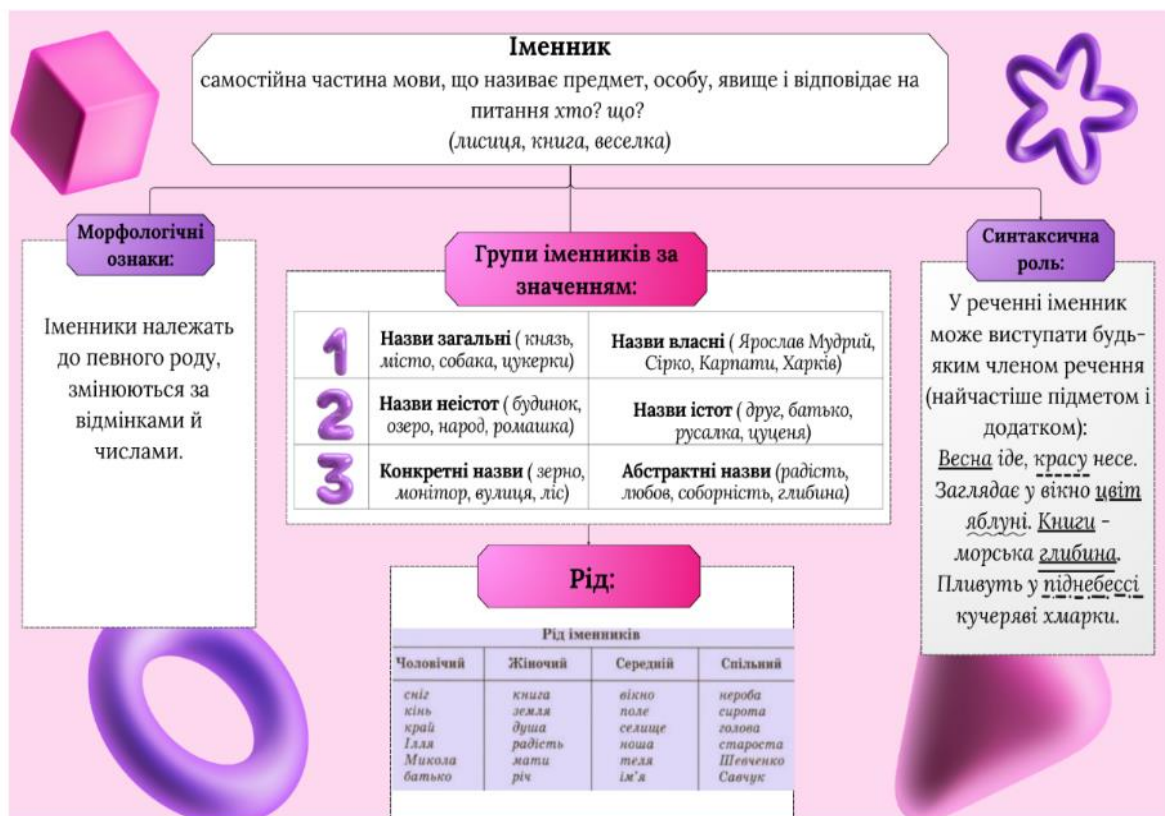
Схема відмінювання іменників (за підручником О. В. Заболотного, 5 клас, 2018, с. 42–43)

ВІДМІНОК	ПИТАННЯ	ПРИКЛАД (ІМЕННИК УЧЕЇ)
НАЗИВНИЙ (Н.)	Хто? Що?	учеї
РОДОВИЙ (Р.)	Кого? Чого?	учня
ДАВАЛЬНИЙ (Д.)	Кому? Чому?	учнеї
ЗНАХІДНИЙ (З.)	Кого? Що?	учня
ОРУДНИЙ (О.)	Ким? Чим?	учнем
МІСЦЕВИЙ (М.)	На кому? На чому?	на учнеї
КЛИЧНИЙ (К.)	—	учню

Тематична інфографіка

Іменник як частина мови

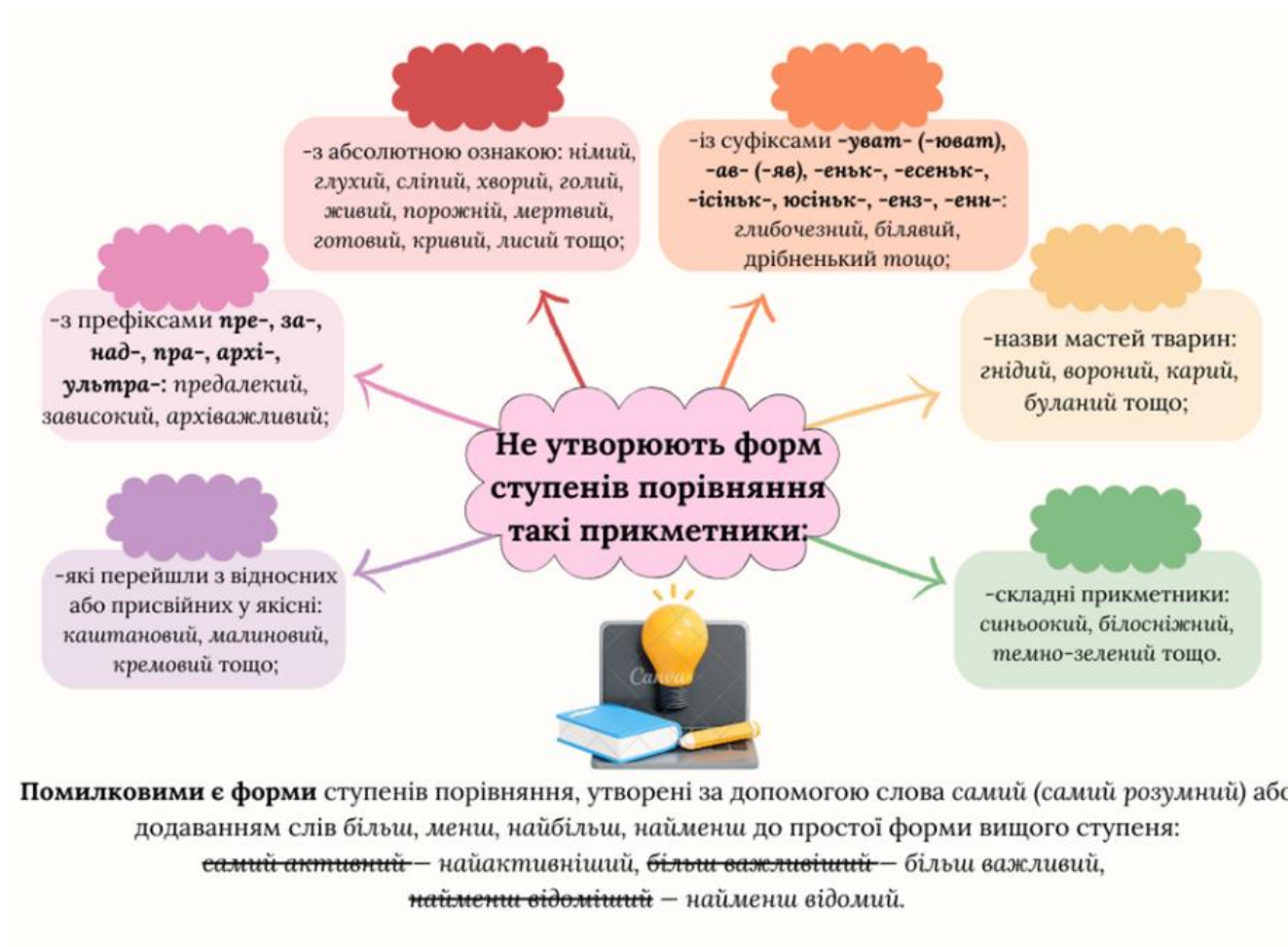

Інфографіка

«Рід незмінюваних іменників іношомовного походження»

У складних числівниках **п'ятдесят-вісімдесят, кількадесят** відмінюється лише друга частина (за зразком числівника **п'ять**)

Н.В	п'ятдесят
Р.В	п'ятдесяти (п'ятдесятьох)
Д.В	п'ятдесяти (п'ятдесятьом)
ЗН.В	п'ятдесят (п'ятдесятьох)
ОР.В	п'ятдесятьма (п'ятдесятьома)
М.В	(на) п'ятдесяти (п'ятдесятьох)

Числівники **сорок, дев'яносто, сто** в усіх відмінках, крім називного та знахідного, мають закінчення **-а**

Н.В., ЗН.В	сорок	дев'яносто	сто
Р.В., Д.В., ОР.В, М.В	сорока	дев'яноста	ста

ЗАЙМЕННИК

Займенник – самостійна частина мови, яка вказує на предмети, ознаки або кількість, але не називає їх. Займенники співвідносяться з певними іменниками, прикметниками, числівниками, тому, подібно до цих частин мови, відповідають на питання **хто? що? який? чий? котрий? скільки?**

Морфологічні ознаки

Усі займенники змінюються за відмінками, а співвідносні з прикметниками можуть мати ознаки роду й числа.

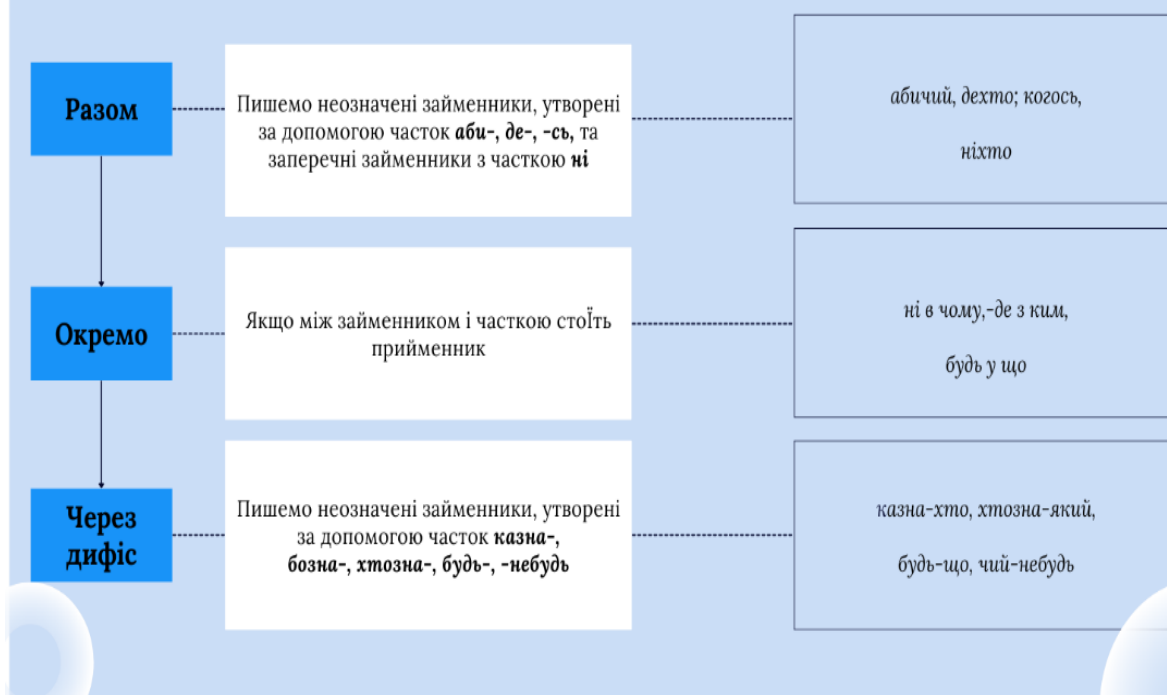
Синтаксична роль

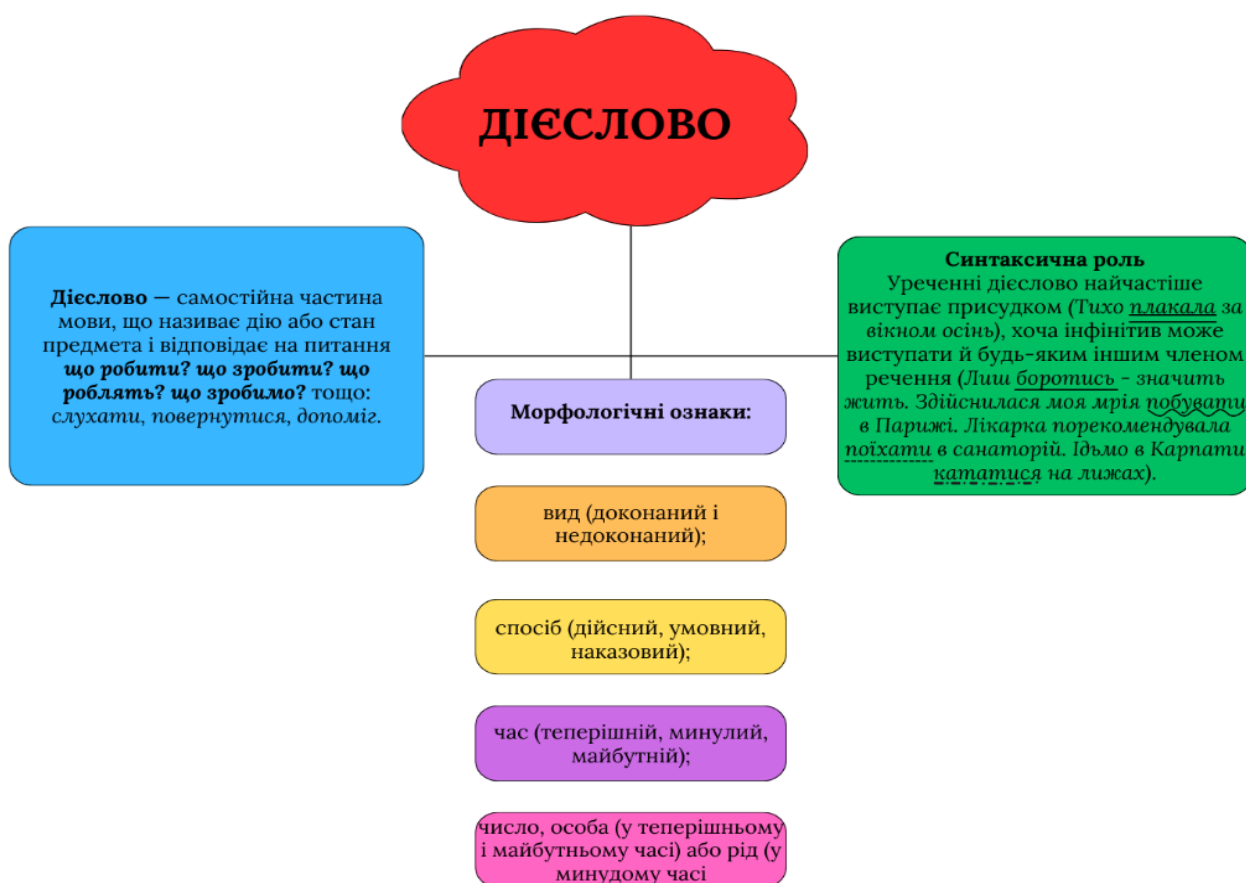
У реченні займенники виступають тими самими членами речення, що й іменники, прикметники, числівники, з якими вони співвідносяться:
 Так ніхто не кохав. Незваний нам початок і кінець.
Моя любов чолом сягала неба.

Зауважте! Слово **що** може виступати в складнопідрядному реченні в ролі займенника (як сполучне слово) і в ролі сполучника. **Займенник що** в реченні відповідає на питання, виконує синтаксичну роль і може бути замінений на займенник **який** або інше повнозначне слово. **Сполучник що** не відповідає на питання, не є членом речення і не може бути замінений на повнозначне слово.

ПРАВОПИС ЗАЙМЕННИКІВ

ДІЄПРИКМЕТНИК

Дієприкметник - особлива форма дієслова, що називає ознаку за дією або станом і відповідає на запитання **який?** (пожовклий, засипаний, забутий).
Дієприкметник має спільні ознаки з дієсловом і прикметником.

Дієслівні ознаки

вид (доконаний - протоптані,
недоконаний - мелений)

час (теперішній - квітучий,
минулий - зниклий)

залежні слова (іменник,
займенник, прислівник:
вишитий шовком)

Прикметникові ознаки

відповідає на питання який? яка?
тощо

змінюється за родами, числами,
відмінками: почутий, почута,
почуте, почуті, почутого тощо

залежить від іменника (прочитана
повість, спечений хліб)

у реченні виступає означенням
або частиною складеного
іменного присудка:
Принишки зарощені трави.
Небо захмарене.

Дієприслівниковий зворот і одиничний дієприслівник

Дієприслівник разом із залежними словами утворює дієприслівниковий зворот, який у реченні, незалежно від позиції, завжди виконує роль відокремленої обставини, а тому виділяється комами: Відлітаючи у вирій, курличуть у синьому небі журавлі.

Одиничний дієприслівник у реченні теж відокремлюється комами: Співаючи, ідуть дівчата.

Не відокремлюється комами:

дієприслівниковий зворот, який став фразеологізмом;

одиничний дієприслівник, який стоїть після присудка й означає спосіб дії (відповідає на питання **як?**).

Зауважте! Дія, названа дієприслівником, повинна стосуватися в реченні того ж діяча, що й дія, названа присудком.

Неправильно

Побачивши друзів, мене охопила радість.

Не може мати дієприслівникового звороту односкладне безособове речення.

Перебуваючи в Парижі, мені хочеться відвідати Лувр.

Правильно

Коли я побачив друзів, мене охопила радість.

Перебуваючи в Парижі, я хочу відвідати Лувр.

ПРИСЛІВНИК

Прислівник - самостійна незмінювана частина мови, що виражає ознаку дії, стану, ознаку іншої ознаки або предмета і відповідає на питання **як? де? куди? звідки? коли? чому?** (швидко виконувати, увечері повертатися, кава по-турецьки).

Синтаксична роль

У реченні прислівник виступає найчастіше **обставиною** (Мова завжди живе поряд з пісню), рідше - **присудком** (На серці сумно), **означенням** (Каву по-віденськи готують з молоком).

Значення	Розряд	На які питання відповідають	Приклади
Ознака дії	способу дії	як? яким способом?	добре, тихо, по-весняному, разом, тепло
	міри і ступеня дії	якою мірою? як багато?	дочиста, утричі, ледве, дуже
	місця дії, напрямку	де? куди? звідки?	праворуч, знизу, далеко, надворі
	час дії	коли? з якого часу? відколи? допоки?	сьогодні, зранку, ніколи, донині
	причини дії	чому? з якої причини?	спересердя, спросоння, мимоволі, чомусь
	мети дії	з якою метою? для чого? навіщо?	навмисне, напоказ, навіщо
Ознака предмета	ознаки (пояснює іменник)	який? яка? яке? які?	котлета (яка?) по-київськи, стежка (яка?) навпростець

Ступені порівняння прислівників

Ступені порівняння можуть утворювати прислівники на **-о, -е**, які є похідними від якісних прикметників. Форми ступенів порівняння прислівників утворюються так само, як і в прикметників: гучно - гучніше, більш гучно, найгучніше, найбільш гучно, якнайгучніше, щонайгучніше. ★★

За творення форм ступенів порівняння прислівників відбуваються ті самі зміни приголосних, що і в прикметниках:
високо - вище, вузько - вужче, глибоко - глибше.